



Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské výchovy

*Školní zralost dětí, které navštěvují sociálně aktivizační
služby charity*

Bakalářská projekt

Autor: Jana Henzlová

Vedoucí práce: Mgr. Marcela Roubalová, Ph.D.

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem
přitom jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne _____

Děkuji Mgr. Marcele Fojtíkové Roubalové, PhD., za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce. Děkuji Mgr. Janě Smyčkové za cenné rady při zpracování této bakalářské práce.

Obsah

ÚVOD.....	1
1. ČÁST TEORETICKÁ.....	3
1. 1. Charakteristika regionu	3
1.2. Charakteristika zařízení Jiloro–Srdíčko	5
1.3. Funkce zařízení	8
1.4. Režim dne v zařízení	8
1.5. Sociálně aktivizační služby	10
1.5.1 Školní zralost – předpoklad pro přijetí do základní školy	11
1.5.2 Jednotlivé prvky školní zralosti a správného vývoje dítěte	13
1.6. Pojmy úzce související se školní zralostí	15
1.7. Rozčlenění školní zralosti pro praktickou část	16
1.7.1 Zrakové vnímání a zraková paměť'	16
1.7.2 Sluchové vnímání a sluchová paměť'	16
1.7.3 Orientace v prostoru a čase	17
1.7.4 Zrakové vnímání a zraková paměť'	17
1.7.5 Jazyk, řeč a slovní zásoba, matematické představy	18
1.7.6 Jemná motorika a grafomotorika	19
1.7.7 Sociální vztahy	19
1.8. Příprava dítěte pro vstup do školy	19
2. ČÁST PRAKTICKÁ.....	21
2.1. Úloha sociálně aktivizačních služeb.....	21
2.2. Faktory, které mohou ovlivňovat práci s dětmi v sociálně aktivizačních službách	22
2.3. Výběr aktivit pro práci v zařízení	24
2.4. Aktivity pro určení školní zralosti	25
2.4.1 Popis aktivit.....	25
2.4.2 Zařazení aktivit do vzdělávacího programu zařízení	36
2.5. Rodinné a sociální zázemí pozorovaných dětí.....	37
2.6. Popis výsledků aktivit pro určení školní zralosti.....	39

ZÁVĚR.....	51
BIBLIOGRAFIE.....	53
ON-LINE ZDROJE.....	55
SEZNAM PŘÍLOH.....	56
Příloha 1.....	58
Příloha 2.....	58
Příloha 3.....	59
Příloha 4.....	59
Příloha 5.....	60
Příloha 6.....	60
Příloha 7.....	61
Příloha 8.....	61
Příloha 9.....	62
Příloha 10.....	62
Příloha 11.....	63
Příloha 12.....	63
Příloha 13.....	64
Příloha 14.....	64
Příloha 15.....	65
Příloha 16.....	65
Příloha 17.....	66
Příloha 18.....	66
Příloha 19.....	66
Příloha 20.....	67
Příloha 21.....	67
Příloha 22.....	67
Příloha 24.....	69
Příloha 25.....	70
Příloha 26.....	70
Příloha 27.....	70
Příloha 28.....	71

Úvod

Záměrem bakalářského projektu „*Školní zralost dětí, které navštěvují sociálně aktivizační služby charity*“ je ošetřit účinněji v zařízení Jiloro – Srdíčko ve Šternberku specifické potřeby předškolních dětí z romské komunity, které toto zařízení navštěvují. Projekt navazuje na program Jiloro – Srdíčko s tím, že se cíleně zaměří na specifické problémy této cílové skupiny. Na základě provedených standartních testů bude projekt posilovat úsilí o zlepšení zralosti zejména překonáváním jazykové bariéry a handicapů v sociálních dovednostech u romských dětí předškolního věku.

Předkládaný projekt ve své podstatě těsně navazuje na probíhající činnost zařízení a využívá jeho potenciálu. Projekt nezasahuje do stávajících programů, nýbrž otvírá prostor pro intenzivnější práci se specifickými nedostatky školní zralosti 6 až 7- letých dětí romské komunity. Jeho program běží paralelně s ostatními aktivitami připravenými v rámci zařízení. Využívá prostředí a pomůcek, které jsou v zařízení k dispozici. Realizace projektu bude využívat dané situace k prohloubení integrace dětí do komunity dětí, které jsou v zařízení přítomny.

Zařízení Jiloro - Srdíčko je malé a jeho činnost není určena pro širší veřejnost a je plně integrované do sociálních programů Charity Šternberk. Nevydává proto vlastní výroční zprávu ani ostatní dokumenty, které vydávají samostatné organizace. Proto značná část informací, které v projektu uvádíme, je získána z rozhovoru a z vlastní práce v tomto zařízení. O každém klientovi vedou pracovníci podle příslušných zákonných ustanovení individuální vzdělávací plány, ke kterým nám, jako externistům, nebyl umožněn přístup.

Konkrétně budou v rámci projektu připravovány aktivity uskutečnitelné v rámci stávajících podmínek zařízení sledující naplnění konkrétních potřeb dětí předškolního věku pocházejících ze sociálně znevýhodněných rodin romské komunity. Akcent zde bude kladen na ošetření uvedených specifických nedostatků ve školní zralosti, protože během školní docházky by s největší

pravděpodobností působily dětem tak závažné problémy v přijetí role školáka, že by tuto roli nezvládli, což by znamenalo celý jejich budoucí život.

Cíle a náplň projektu jsme se snažili ozřejmit rozčleněním práce do dvou kapitol. V první kapitole se soustředíme na charakteristiku zařízení a teoretické základy zdůvodňující užitečnost projektu pro naši cílovou skupinu, zejména nám jde o objasnění vztahu v překonání jazykové a sociální bariéry pro zdárný školní výkon.

Zaměření druhé kapitoly bude sledovat všechny aspekty konkrétní práce s dětmi v rámci projektu od definování úlohy sociálně aktivizačních služeb obecně přes konkrétní aktivity. Kapitola bude obsahovat i reflexe aktivit, které objasní aktivitu samotnou a také otevřou prostor k využití získaných poznatků v přípravě romských předškoláků pro budoucí školní rok.

Text bude doplněn vhodnými přílohami demonstrující vlastní práci v rámci projektu.

1. Část teoretická

1. 1. Charakteristika regionu

Město Šternberk leží na Střední Moravě v Olomouckém kraji na úpatí pohoří Nízkého Jeseníku. Město je vzdáleno asi 16 km severním směrem od Olomouce, která je krajským městem. Město Šternberk bylo významnou křižovatkou cest obchodních, ale i vojensky strategických.

První písemná zmínka o městě Šternberk pochází z roku 1296 a úzce souvisí se středověkým hradem, který zde stál a se šlechtickým rodem pánů ze Šternberka. V roce 1991 byla ve městě vyhlášena památková zóna, která má rozlohu 78 ha a na níž se nachází 61 historicky vzácných architektonických památek z období gotiky, renesance, baroka a klasicismu. Město díky své jedinečnosti získalo v roce 2008 titul Historické město.¹

Město Šternberk má zhruba 13500 obyvatel. Obvod obce s rozšířenou působností na 21 obcí má obyvatel 24000, kteří žijí na rozloze 306667 km².²

Zaměstnanecká politika mikroregionu, který má 31000 obyvatel je dobrá a je zde možné nalézt mnoho rozmanitých pracovních příležitostí. Mnohem větší výběr pracovních příležitostí se nabízí v krajském městě Olomouci. V samotném Šternberku je možné nalézt pracovní příležitosti v oblasti zdravotnictví (Nemocnice Šternberk patřící do skupiny Agel, Psychiatrická léčebna Šternberk) ale i sociálních službách, v obchodní a prodejní oblasti, ale také ve vojenském průmyslu firmy Excalibur Army spol. s. r. o.

Mikroregion Šternberk žije také z turistického ruchu. Je zde mnoho architektonických ale i uměleckých zajímavostí. Probíhají zde zajímavé kulturní a společenské akce. Na silniční trati tzv. *Ecce homo* se zde několik

¹ Srov. *Základní informace o Šternberku*. In Město Šternberk [online], [cit. 31. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.sternberk.eu/zakladni-informace-o-sternberku.html>

² Srov. *Tamtéž*.

desítek let konají světově známé automobilové závody do vrchu, které přilákají během roku mnoho zájemců z oblasti sportovních automobilů.³

Ve Šternberku se nacházejí 2 školky, 4 základní školy, Gymnázium Šternberk, Střední odborná škola lesnická a strojírenská, Základní umělecká škola a další vzdělávací zařízení.⁴

Ve Šternberku žije také menší romská komunita, kterou nelze přehlédnout v demografickém složení celkového počtu obyvatel. V rámci volnočasových aktivit jsme měli možnost se s touto romskou komunitou postupně setkávat. Právě z těchto setkání jsme zjistili, že romské děti mají zájem účastnit se volnočasových aktivit, ale mají velké problémy v jazykové vyjadřovací oblasti, nejsou schopny akceptovat pravidla aktivit a jsou netrpělivé. Dalším průzkumem jsme zjistili, že právě těmito problémy se u dětí předškolního věku zabývá zařízení Charity Šternberk Jiloro-Srdíčko. Na základě těchto faktů jsme dospěli k závěru, že v oblastech, které jsme výše uvedli, by mohla být prospěšná intenzivnější práce s těmito dětmi, které mají jazykové, psychologické a sociální bariéry vyplývající z jejich rodinného prostředí. To bylo důvodem ke spolupráci se zařízením Jiloro - Srdíčko, které bylo založeno a obecně určeno právě pro sociálně znevýhodněné děti. Můžeme konstatovat, že v romské komunitě se sociální znevýhodnění dětí zejména v těch oblastech, které jsme zmínili, vyskytuje, a proto řada dětí do tohoto zařízení dochází. Přesné počty dětí navštěvujících toto zařízení nelze uvést, protože děti zde docházejí na základě rozhodnutí rodičů, a ta nejsou vždy jednoznačná a trvalá a často se dle situace rodiny mění. Dosažené výsledky zařízení nás vedly k závěru vybudovat systém, který by práci s dětmi a odbourávání bariér u dětí zdokonalil a zkvalitnil.

³ Srov. *Šternberk*. In Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska [online], [cit. 31. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.historickasidla.cz/dr-cs/507-sternberk.html>

⁴ Srov. *Základní školy*. In Město Šternberk [online], [cit. 31. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.sternberk.eu/samosprava/organizace-ve-meste/zakladni-skoly.html>

Děti z romského etnika žijí často v socio kulturně znevýhodněném prostředí. Řešení problému romské minority je jeden z velmi obtížných a dlouhodobých úkolů. Děti z toho znevýhodněného prostředí jsou ovlivňovány negativně v oblasti psychického i kognitivního vývoje. Rodiny žijící v tomto znevýhodněném prostředí mají nízkou kvalitu života, nízké příjmy a jsou ohroženy socio patologickými jevy. Děti, které navštěvují předškolní vzdělávání, jsou ovlivňovány přirozeným prostředím, ve kterém žijí. Včasná péče o tyto děti ve věku od 3 až 6 let patří do oblasti, kterou se chceme dále v naší práci zabývat.⁵

1.2. Charakteristika zařízení Jiloro–Srdíčko

Jednou z neziskových organizací, která se nachází v městě Šternberk, je i zařízení Jiloro - Srdíčko. **Zřizovatelem** této organizace je Charita Šternberk, která v rámci své činnosti poskytuje různé služby – pečovatelské, ošetrovatelské, sociální rehabilitaci, půjčovnu kompenzačních pomůcek a mnoho dalších a v neposlední řadě k těmto službám patří i sociálně aktivizační služba⁶ pro rodiny s dětmi v dlouhodobě obtížné situaci.⁷

Posláním zařízení Jiloro - Srdíčko jsou sociálně aktivizační služby určené rodinám s dětmi, jejímž cílem je pomoc a podpora těmto rodinám, které jsou dlouhodobě v obtížné sociální situaci.⁸

⁵ Srov. KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogická dimenze volného času*. 1. vydání. Brno : Paido, 2011. s. 104. ISBN 978-80-7315-223-9. s. 65-66.

⁶ „Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi jsou vymezeny zákonem č.108/2006 Sb., o sociálních službách, § 65 jako služby terénní, popřípadě ambulantní služby poskytované rodině s dítětem, jehož vývoj je ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobé krizové sociální situace, kterou rodiče nedokážou sami bez pomoci překonat, a u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje. Služba závazně obsahuje tyto základní činnosti:

- výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,
- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- sociálně terapeutické činnosti,

• pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí“ *Sociálně aktivizační služba*. In Agentura pro sociální začleňování [online], [cit. 30. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/socialne-aktivizacni-sluzby-pro-rodiny-s-detmi>

⁷ Srov. *Jiloro-Srdíčko*. In Charita Šternberk [online], [cit. 31. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.sternberk.charita.cz/kontakty/?o=charita-sternberk#directory-detail>

⁸ Srov. *Jiloro–Srdíčko*. In Charita Šternberk [online], [cit. 1. 6. 2016]. Dostupné z: <http://www.sternberk.charita.cz/kontakty/?s=jiloro-srdicko#directory-detail>

Cílem pracovníků organizace je zvýšení dovedností pro výchovu a péči o děti, osvojení nebo navýšení sebeobslužných či společenských návyků dětí, připravení dětí i rodičů pro vstup dětí na základní školu, dosáhnout a zlepšit dovednosti rodin v oblasti řešení složitých sociálních situací.⁹

Na základě rozhovoru s vedoucí pracovnící jsme získali informace o dokumentech, kterými se zaměstnanci řídí při své práci. Patří mezi ně zejména tyto: Zákon č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění, Vyhláška č. 505/2006 Sb. v platném znění, Kodex Charity ČR.¹⁰

Ambulantní služba v zařízení Jiloro – Srdíčko je určena dětem v rozmezí 0-3 roky, kdy je musí doprovázet rodiče. Děti od 3 do 8 let již nemusí po dobu pobytu v zařízení doprovázet rodiče. **Terénní služba** je určena rodinám s dětmi, které navštěvují maximálně základní školu.¹¹

V zařízení pracují čtyři pracovníce. Vedoucí zařízení a vychovatelka Mgr. Jana Smyčková, sociální pracovníce a pracovníce sociálních služeb.¹²

Základní důležité údaje o zařízení:

Kontakty:

Ředitelka Charity Šternberk¹³

Bc. Pavlína Vyvozilová

Tel.: 585 011 014

E-mail: reditel@sternberk.charita.cz

WWW: www.sternberk.charita.cz

⁹ Srov. *Jiloro-Srdíčko*. In Charita Šternberk [online], [cit. 25. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.sternberk.charita.cz/sluzby/jiloro-srdicko/>

¹⁰ Rozhovor s Mgr. Janou Smyčkovou byl uskutečněn v zařízení Jiloro – Srdíčko ve Šternberku dne 8. prosince 2015

¹¹ Srov. *Jiloro-Srdíčko*. In Charita Šternberk [online], [cit. 25. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.sternberk.charita.cz/sluzby/jiloro-srdicko/>

¹² Srov. *Jiloro-Srdíčko*. In Charita Šternberk [online], [cit. 31. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.sternberk.charita.cz/kontakty/?o=charita-sternberk#directory-detail>

¹³ Srov. *Charita Šternberk*. In Charita Šternberk [online], [cit. 25. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.sternberk.charita.cz/kontakty/?o=charita-sternberk#directory-detail>

Vedoucí sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi Jiloro – Srdíčko:¹⁴

Mgr. Jana Smyčková

Tel.: 776 817 757

E-mail: jana.smyckova@sternberk.charita.cz

WWW: www.sternberk.charita.cz/sluzby/jiloro-srdicko

Adresa: Opavská 1385/13, 78501 Šternberk

Nezisková organizace Jiloro – Srdíčko je financována z těchto zdrojů: Město Šternberk, Charita Šternberk, Evropský sociální fond, Evropská unie, Operační program zaměstnanost a ze sponzorských darů.¹⁵ Dále se na financování podílí MPSV, MŠMT a Olomoucký kraj.¹⁶ Služby jsou poskytovány zdarma. Jen na celodenní stravu v ambulantní službě přispívají rodiče částkou 21,- Kč.¹⁷

Přízemní budova organizace se nachází ve středu města Šternberk. Zařízení má tři místnosti, předsíňku a sociální zázemí, které jsou speciálně upraveny pro práci dětí. K domu náleží i vkusně a účelně upravené venkovní prostory.

Jiloro – Srdíčko disponuje standartním vybavením kanceláře (počítač, kopírka, tiskárna,...) a hračkami, CD přehrávačem, obrázkovými knihami, míči, žíněnkami a dalším základním sportovním vybavením pro děti. Skládací postele slouží k odpolednímu odpočinku dětí.

¹⁴ Srov. *Jiloro-Srdíčko*. In Charita Šternberk [online], [cit. 25. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.sternberk.charita.cz/sluzby/jiloro-srdicko/>

¹⁵ Srov. *Tamtéž*.

¹⁶ Srov. *Výroční zprávy*. In Charita Šternberk [online], [cit. 27. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.sternberk.charita.cz/res/archive/000223.pdf?seek=1457438435>

¹⁷ Srov. Srov. *Jiloro-Srdíčko*. In Charita Šternberk [online], [cit. 28. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.sternberk.charita.cz/sluzby/jiloro-srdicko/>

1.3. Funkce zařízení

Služba je určena všem sociálně slabším rodinám. V zařízení je zajištěno jídlo v podobě svačinky, obědu a přesnídávky. Děti mohou v zařízení spát – v rámci klidového režimu. Zařízení není umístěno přímo v lokalitě, kde by bylo více sociálně slabších rodin. Pracovnice nepracují s dětmi v terénu.

Rozvrh je nastaven tak, že ráno po příchodu do zařízení si děti hrají – pak následují aktivity připravující dítě do školy, po nich si děti chvíli opět hrají a pak se nasvačí. Po svačince následují hry a procházka. Po návratu z procházky si některé děti hrají a pro jiné si již přichází rodiče. Následuje oběd, po kterém je zaveden v zařízení klidový režim, kdy zde děti mohou spát. Po probuzení si děti chvíli hrají. Následuje přesnídávka a po ní opět hraní. Rozvrh se mění jen v případě jednorázových akcí, jako jsou návštěva denního stacionáře Rozkvět, návštěva divadla, absolvování naučné stezky či jiných vzdělávacích akcí.

Zařízení má za hlavní cíl připravit dítě do školy a to po všech stránkách. Jsou zde stanovena základní pravidla denního režimu, která se dodržují. Děti například jí vždy u stolu. Pracovníci zařízení dbají na hygienu dětí a v tomto ohledu je mnohdy učí i základním hygienickým návykům. Maximální doba pobytu dítěte v zařízení je zde 6 h (od 8:00 do 14:00). Nutnost stálé přítomnosti rodičů je vyžadována jen u dítěte mladšího tří let a na některých speciálních akcích pořádaných charitou. Se zařízením spolupracuje dlouhodobě několik rodin.

Do zařízení dochází logopedka. Návazné aktivity pro školáky zde již nejsou. Možnost doučování zde byla zrušena v roce 2012 z důvodu nízkého zájmu uživatelů.

1.4. Režim dne v zařízení

Vzhledem k tomu, že v této službě mohou být děti až šest hodin v kuse, můžeme zde lépe zkoumat školní zralost a školní připravenost dětí. Protože je

určena sociálně slabším rodinám, musíme počítat se specifickými potřebami dětí a tomu přizpůsobit práci s nimi. Tím, že je v zařízení zajištěno jídlo v podobě svačinky, obědu a přesnídávky, se děti lépe naučí pravidelnému režimu. Protože některé rodiny nemají dostatek financí na zaplacení obědu pro dítě, zařízení zavedlo možnost odchodu dětí ze zařízení před obědem, pokud si pro něj přijdou rodiče. Na druhou stranu možnosti přespání ve školce umožňuje dětem ze sociálně slabších rodin naučit se dodržování pravidelného klidového režimu. Protože zařízení není umístěno přímo v lokalitě, kde by bylo více sociálně slabších rodin, nemůže po dobu pobytu v zařízení děti negativně ovlivňovat jejich okolí. Pracovnice sice s některými dětmi pracují i v terénu, tedy v jejich přirozeném prostředí, což do jisté míry nemůže zamezit působení negativních vlivů na děti. Pokud se pracuje s dítětem doma, v jeho přirozeném prostředí, pracovník nemůže ovlivnit rušivé vlivy z domova dítěte. Zároveň při práci s dítětem v jeho přirozeném (domácím) prostředí chybí dítěti kontakt zkušenosti se skupinovými a kolektivními činnostmi řízenými učitelem.

Zařízení má nastaveno základní režim, kdy děti mají své povinnosti, ale i prostor pro volnou zábavu. Režim se mění pouze v případě jednorázových akcí. Děti se tím pádem naučí určité pravidelnosti, což je dobrý základ pro pozdější pochopení školního režimu. Protože je s dětmi pracováno individuálně, není tento režim nikde uveden. Je pouze nepsaným pravidlem zařízení. Částečně oddělená místnost sloužící jako jídelna také podporuje u dětí podnět na změnu chování. Než si děti sednou ke stolu v jídelně, musí si umýt ruce a následně si sednout ke stolu. Již si nehrají s hračkami a chystají se na jídlo. Protože děti jí pouze u stolu, podporují se tím základní znalosti slušného stolování. Pracovníci zařízení dbají na hygienu dětí a v tomto ohledu je mnohdy i učí základním hygienickým návykům, které jsou zapotřebí pro budoucí život dětí. Děti jsou v zařízení velkou část dne, čímž se lépe přizpůsobují režimu zařízení. Pokud by byla doba pobytu kratší, děti by měly problém s přizpůsobením se pevnému režimu. V případě, že by byla zařízením vyžadována pravidelná přítomnost rodičů, neměly by děti možnost naučit se

samostatně jednat. Vyžadování přítomnosti rodičů u jednorázových aktivit pomáhá děti motivovat k práci a zároveň rodiče informovat o znalostech dětí. Se zařízením spolupracuje dlouhodobě několik rodin. Díky tomu má Jiloro mezi sociálně slabšími rodinami velice dobrou pověst.

Pravidelné návštěvy logopedky a následná možnost domluvení individuálních konzultací pomáhá zajistit správný vývoj řeči u dětí.

1.5. Sociálně aktivizační služby

Velice specifickým souborem důvodů školní nepřipravenosti je faktor prostředí, kde dítě žije. V prostředí může být pro dítě málo podnětů, kdy rodina dítěti neposkytuje dostatečnou pozornost a děti pak nemusí umět poznat barvy, neznají ani nepojmenují základní známá zvířata, neumějí základní pohádky, protože je neznají. Neznají pravidla a normy, které jsou ve školce či škole - neznají řád - mohou se chovat, jak chtějí - rodiče je nevychovávali ani nenapomenou. Dalším důvodem může být mateřský jazyk, kdy dítě neporozumí veškerému mluvenému slovu a nemá ucelenou slovní zásobu. Rovněž poměry a pravidla v domácnosti se mohou lišit od poměrů a pravidel platných ve škole. Děti, které žijí v rodinách, které jsou takřka vyloučeny z většinové společnosti, mohou mít problémy s materiálním zabezpečením, mohou mít rovněž špatnou slovní zásobu, může se u nich zpozdít řeč a její vývoj. Problémy se rovněž mohou vyskytnout s motorikou a grafomotorikou. Děti z těchto rodin neznají základy hygieny, neumí se o sebe postarat - sebeobslužné činnosti bývají hodně špatné, neví, jak se mají chovat k ostatním lidem (obzvláště dětem) a neví, jak se chovat ve společnosti.¹⁸

¹⁸ Srov. DOLEŽALOVÁ, Alena. *Metodika činnostního učení v přípravném ročníku a v předčtenářském období 1. ročníku*. 1. vydání. Brno : Tvořivá škola, 2012. 39 s. ISBN 978-80-87433-17-1. s. 7.

1.5.1 Školní zralost – předpoklad pro přijetí do základní školy

Školní zralostí se rozumí to, zda je dítě fyzicky a duševně připraveno pro vstup do školy. Tato připravenost vychází z předcházejících fází vývoje dítěte. Školní zralost poskytuje dítěti, možnost úspěšného osvojení školních znalostí a dovedností.¹⁹

Lékařka Schmelzová ve svém článku „*Ist Ihr Kind reif für die Schule?*“ se zmiňuje, že všechny děti nemusí být v šesti letech ve škole pozorné. Některé děti mohou mít problém i se začleněním do dětského kolektivu. Vše tedy záleží na duševní zralosti dítěte. Pouze děti, které jsou inteligenčně a sociálně zralé, mohou jít v šesti letech k zápisu.²⁰

Pro přijetí do školy je nutná dostatečná zralost dítěte, které je schopno se účinněji učit a tím i podat kvalitnější výkon. Na základě dostatečné zralosti také dítě využívá svých dosažených schopností. Není-li dítě dostatečně zralé, projeví se to v jeho psychické labilitě: bývá často podrážděné, unavené, citově labilní, špatně se soustředí. Vlivem těchto nedostatků není schopno naplňovat požadavky učitelů. Nezralé dítě má problémy se soustředěností a dodržováním režimu a bývá často unavené.²¹

Testy pro vstup do školy nejsou jediným kritériem, podle kterého se posuzuje školní připravenost. V případě, že si rodiče nejsou jistí, zda je jejich dítě připraveno na vstup do školy, doporučuje Schmelzová konzultaci s učitelem ze školky nebo školním poradcem.²²

V případě, že se u dítěte vyvinula i zvědavost ze získávání nových poznatků, je dítě připraveno na vstup do školy. Jen tak bude dítě rychle

¹⁹ Srov. *Mentoring a využití jeho metod v mateřské škole a v přípravných třídách*. 1. vydání. Boskovice: DENEb Int., 2012. 146 s. ISBN 978-80-905407-0-5. s. 22.

²⁰ Srov. SCHMELZ, Andrea. *Ist Ihr Kind reif für die Schule?* [online]. In Elternwissen.com [cit. 25. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.elternwissen.com/schule-und-eltern/einschulung/art/tipp/ist-ihr-kind-reif-fuer-die-schule.html>

²¹ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. Dětství a dospívání*. 1. dotisk 2. rozšířeného vydání, Praha : Karolinum, 2014. 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1. s. 256.

²² Srov. SCHMELZ, Andrea. *Ist Ihr Kind reif für die Schule?* [online].

získávat schopnosti a dovednosti, které jsou ve škole zapotřebí. Nezáleží již tolik na tom, zda dítě zná písmena nebo ovládá počítání do dvaceti.²³

Další aspektem jsou verbální schopnosti, do nichž patří vysvětlování důvodů a návazností. Zde je rodičům doporučeno, aby dítěti vysvětlili například situaci v karetní hře, u níž budou dítěti neustále vysvětlovat vzniklé situace a jejich následky. Jen komunikativní dítě je schopné se lehce začlenit do školního kolektivu a pochopit výklad učitele. Pro takové dítě bude škola spíš potěšením a hrou.²⁴

Podle chování k vrstevníkům mimo vyučování se pozná, zda je dítě sociálně zralé. Jen pokud dítě zvládne řešit neshody s ostatními dětmi bez agrese, je k nim přátelské a dokáže komunikovat, je po sociální stránce připraveno na vstup do školy.²⁵

Sociální zralost rozpoznáme u dítěte tak, že budeme sledovat, zda je schopno soutěžit ve větší skupince dětí, řídí-li se pravidly, předem určeným řádem, jestli je přijímáno v kolektivu, zda umí naslouchat ostatním dětem a beze strachu s nimi komunikuje. Zde je rovněž důležitá schopnost odložit na pozdější dobu své potřeby a touhy, s čímž nepřímo souvisí i schopnost řídit se instrukcemi a plnit pracovní povinnosti.²⁶

S fyzickou zralostí souvisí i umění bez stresu udržet po dobu vyučování pozornost. Do fyzické zralosti tedy patří dobrý sluch, schopnost se obsloužit při oblékání a převlékání (samostatně se obléknout či převléknout). K dalším schopnostem, které by dítě před vstupem do 1. třídy mělo zvládat, patří umění chytit a hodit míč, chůze po zpátku, malování, kreslení, mezi důležité též patří práce s nůžkami a lepidlem.²⁷

²³ Srov. SCHMELZ, Andrea. *Ist Ihr Kind reif für die Schule?* [online].

²⁴ Srov. *Tamtéž*.

²⁵ Srov. *Tamtéž*.

²⁶ Srov. *Tamtéž*.

²⁷ Srov. *Tamtéž*.

1.5.2 Jednotlivé prvky školní zralosti a správného vývoje dítěte

Definice označují většinou školní zralost jako stav, kdy je dítě zdravotně, psychicky a sociálně způsobilé k tomu, aby mohlo chodit do školy. Aby mohlo dítě tyto kritéria pro školní docházku splnit, musí být zralé pro vstup do první třídy na základní škole. V návaznosti na školní zralost se uvádějí tři části: *fyzická zralost* (tělesná neboli somatická), *psychická zralost*, *sociální a emocionální zralost* (jejíž součástí je i pracovní zralost).²⁸

Fyzická zralost

Dítě by mělo být zralé pro docházení do školy zhruba v šestém roce svého života. Dítě velice rychle roste, čímž se mění jeho postava. Dívky mají v tomto věku dosahovat průměrně 105 - 115 cm a hoši by měli měřit 110 – 118 cm. Dívky by měly vážit 19 – 23 kg a hoši 17 - 22 kg. Součástí fyzického zrání je výměna zubů, kdy dětské (mléčné) zuby vypadávají a rostou zuby druhé stálé. Obvykle růst nových zubů začíná u předních zubů. Dalším prvkem fyzické zralosti je tak zvaná Filipínská míra, kdy je dítě schopné dosáhnout si „pravou rukou přes temeno hlavy na levé ucho“.²⁹

Psychická zralost

Psychickou zralostí je vyznačován jistý stupeň zralosti centrálního nervového systému, který se projevuje v několika hlavních oblastech.

V oblasti myšlení je to schopnost analyzovat a logicky myslet. Logika se rozvíjí poznáváním a učením se reagovat na nové situace. Dítě se učí více způsoby řešit jeden problém. Dítě musí znát základní časové pojmy jako včera, dnes, zítra, teď, pak apod. Rovněž musí umět roztrždit předměty podle instrukcí učitele (např. podle velikosti, barvy či tvaru). Dítě by mělo zjistit, co mají předměty v dané skupině společného a dokáže určit a pojmenovat nadřazené slovo (např. ponožky, kalhoty, sukně a halenka jsou oblečením). Dítě by mělo

²⁸ Srov. *Školní zralost: Vstup do školy*. s. 5.

²⁹ Srov. *Mentoring a využití jeho metod v mateřské škole a v přípravných třídách*. s. 22.

zvládnout základní matematické vztahy (spočítat a určit co je větší množství či menší množství a dokáže při vyslovení čísla ukázat, kolik co číslo znamená – jaké množství obsahuje – chápe tuto souvislost). Dítě by se mělo umět dobře vyjadřovat, což znamená i to, že by mělo mít dobrou slovní zásobu a rovněž i dobrou výslovnost. Dítě by mělo zvládat i gramatiku a mělo by být schopné samostatné a souvislé řeči.³⁰

Dítě by mělo mít dobré zrakové vnímání, což znamená, že musí být schopné určit stejné obrázky, najít rozdíly na obrázcích, nalézt na obrázku schované předměty. Důležité je i spojování předmětů v celek, čemuž poslouží různé skládačky, stavebnice či puzzle. Musí se umět orientovat v kresbách jako je labyrint, s čímž souvisí i porozumění pojmům nahoře-dole a pak i vlevo-vpravo.

U sluchu je důležité rozpoznání jednotlivých zvuků a napodobení rytmu, rozdělení slov na slabiky, určení první nebo poslední hlásky ve slově a vymýšlení slov, která začínají zadanou hláskou či slabikou. Dítě by mělo umět určit zdroj zvuku v prostoru.³¹

Dítě by mělo být pozorné, což souvisí se zráním centrální nervové soustavy, díky níž je člověk schopen zaměřit svou pozornost na určitou věc a soustředit se na ni. Pokud dítěti zralost pozornosti chybí, zhoršuje se úspěch řízení učení.³²

Dále je zde paměť, kdy si člověk pamatuje spontánně a postupně se učí pamatovat si věci záměrně. V oblasti motoriky se rozvíjí jemná motorika. V oblasti grafomotoriky by dítě mělo správně pracovat s tužkou, umět obkreslit jednoduchý tvar a nakreslit správně (dle proporcí) postavu.³³

³⁰ Srov. *Školní zralost: Vstup do školy*. s. 7.

³¹ Srov. *Školní zralost: Vstup do školy*. s. 8.

³² Srov. *Školní zralost: Vstup do školy*. s. 8-9.

³³ Srov. *Tamtéž*. s. 9.

Sociální zralost

Dítě musí být samostatné a zvládne odluku od rodiny - v podobě školní docházky. Zde přejímá roli školáka, kdy musí umět přiměřeně reagovat na pedagoga a spolužáky. Mělo by tedy umět pracovat ve skupině a naučit se pravidla chování, práce ve skupině a spolupracovat se skupinou. Dítě by mělo mít ustálenější nálady - bez větších výkyvů. Nemělo by jednat tolik unáhleně, jako v mladším věku.³⁴

1.6. Pojmy úzce související se školní zralostí

Školní připravenost se rozumí jako současný stav, kdy je rozvíjena osobnost dítěte po všech jejích stránkách. Pokud je rozhodováno o tom, zda je dítě připraveno pro vstup do školy, mělo by se přihlédnout i k tomu, jak by se mohlo dítě dále vnitřně vyvíjet a k tomu, jak je dítě vychováváno. Tyto vlivy totiž rovněž určují duševní vyspělost „... (tzn. rozumovou, sociální, emoční a pracovní, jazykovou, motorickou atd.) podmíněnou biologickým zráním organismu a vlivy prostředí.“³⁵

Školní úspěšnost bývá vymezována jako harmonie, která se tvoří v procesu výchovně vzdělávací spolupráce, jež řeší rozdíly mezi tím, co škola od žáka vyžaduje a tím, jaké má žák výsledky, jaké provádí činnosti a tím, jak probíhá rozvoj žákovy osobnosti. Školní úspěšnost lze formulovat jako uskutečnění požadavků společnosti na osobu (žáka), kterou uplatňuje pomocí školy.³⁶

³⁴ Srov. *Mentoring a využití jeho metod v mateřské škole a v přípravných třídách*. s. 24.

³⁵ Srov. *Školní zralost: Vstup do školy*. s. 6.

³⁶ Srov. HELUS, Zdeněk, Vladimír ml. HRABAL, Václav KULIČ a Jiří MAREŠ. *Psychologie školní úspěšnosti žáků*. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979. 263 s. s. 39.

1.7. Rozčlenění školní zralosti pro praktickou část

1.7.1 Zrakové vnímání a zraková paměť

Pokud si dítě dokáže vytvořit prostorové představy a pak pojmenovat jejich prostorové vztahy, je tento proces dlouhodobý. Rozeznání nahoře a dole by mělo zvládnout zhruba tříleté dítě. Ve věku pěti let by mělo dítě již rozeznat obrázek převrácený výškově, který je umístěn v řadě s jinými obrázky. Šestileté dítě by mělo umět rozeznat i obrázek stranově převrácený.³⁷

V případě, že dítěti tato schopnost chybí, bude mít problém vyznat se v notových záznamech a mapách, problémy by se mohly objevit i u geometrie či při opisu textu. V případě, že dítě nerozliší předměty podle umístění na ploše, může si plést třeba písmena n-u, d-b.³⁸

Dále by dítě mělo být schopné zaměřit pozornost na sledovaný předmět a odlišit jej od ostatních předmětů a prostředí. Děti by měly umět vnímat vyobrazené motivy i v případě, že jsou rušeny vlnovkami či jinými vzory.

1.7.2 Sluchové vnímání a sluchová paměť

Hlasový (fonetický) sluch je schopností, která dokáže rozlišit jednotlivé zvukové stránky řeči. Je to komplikovaný postup, který je přímo spjat se zráním centrální nervové soustavy. Schopnost sluchem rozeznat, rozebrat a sloučit jednotlivé hlásky je důležitá schopnost zejména pro osoby, které se začínají učit číst a psát. Zde je také důležitý zrakový postřeh a rozlišování, sluchová i zraková paměť. V případě, že není některá ze složek náležitě připravena, může to být důvodem neúspěchu dítěte v počátcích školní docházky.³⁹

³⁷ Srov. *Školní zralost: Pozornost, orientace, zraková percepce*. 1. vydání. Praha : Raabe, 2012. 91 s. ISBN 978-80-87553-55-8. s. 3.

³⁸ Srov. *Školní zralost: Pozornost, orientace, zraková percepce*. s. 3.

³⁹ Srov. DOLEŽALOVÁ, Alena. *Metodika činnostního učení v přípravném ročníku a v předčtenářském období 1. ročníku*. s. 16.

Dále je důležité, aby dítě dokázalo pozorně naslouchat, aby vyprávějíciho (pedagoga) nepřerušovalo. Dále by se děti měly umět řídit ústními pokyny pedagoga. Děti by měly být schopné porozumět jednoduchým větám, které jim pedagog řekne a následně je zopakovat.⁴⁰

1.7.3 Orientace v prostoru a čase

Orientací v prostoru je míněna zejména schopnost dítěte zvládnout samovolný pohyb různým směrem, pohyb dle instrukcí, pohyb v určeném prostoru, zjištění polohy věcí, jeho i ostatních osob, pohyb podle zrakových nebo zvukových pokynů (hry na honěnou, hry s míčem, starty na různé pokyny či starty z rozličných poloh).⁴¹

Dále by dítě mělo dokázat rozlišit směry – tedy kde je nahoře, dole, vlevo, vpravo, uprostřed, vpředu, vzadu, co je první a co poslední, větší, menší, stejné nebo jiné.

Dítě by rovněž mělo dokázat určit základní časové termíny jako je včera, dnes, zítra, před (svačinkou budeme kreslit) po (svačince půjdeme na procházku). Děti by měly znát jednotlivá roční období, kde by měly popsat i aktivity pro ně typické. Dále by děti měly znát dny v týdnu. Rovněž je důležité, aby děti uměly popsat děj na obrázcích – případně určit posloupnost děje.⁴²

1.7.4 Zrakové vnímání a zraková paměť

Dítě by mělo umět rozeznat barvy, mělo by si všímat detailů a případných rozdílů na obrázcích. Důležité je i rozpoznání tvaru předmětu, velikosti předmětu a případné seřazení předmětů podle velikostí.

⁴⁰ Srov. DOLEŽALOVÁ, Alena. *Metodika činnostního učení v přípravném ročníku a v předčtenářském období 1. ročníku*. s. 8.

⁴¹ Srov. *Tamtéž*. s. 14.

⁴² Srov. *Tamtéž*. s. 8.

Dále je podstatné, aby dítě dokázalo z jednotlivých částí obrázku utvořit celistvý obraz. K tomu nám může pomoci práce s puzzlem či dřevěnými obrázkovými kostkami tvořící celistvý obrázek.

Děti by měly být schopné zapamatovat si několik jednotlivých obrázků a zpětně je popsat – případně určit, který z obrázků chybí.⁴³

1.7.5 Jazyk, řeč a slovní zásoba, matematické představy

Jazyk

Souvisí hodně se slovní zásobou. Je komplexním souhrnem toho, jak dítě zvládne komunikovat a jak dokáže řešit základní problémy.⁴⁴

Řeč a slovní zásoba

Znalostem rodného a českého jazyka se učí dítě napodobováním druhých. Ze začátku používá dítě pouze jednotlivá slova - později však začíná se stále složitějšími větami. K tomu, aby dítě používalo správně mluvu a gramatiku, potřebuje čas a poznatky. Pokud dítě mluví často a komunikuje se svým okolím, je menší pravděpodobnost, že bude používat slova gramaticky nesprávná.⁴⁵

Matematické představy

Dítě by mělo umět napočítat do pěti a do pěti i rozdělit předměty (např. napočítat pět knoflíků, pak čtyři). Vytvořit skupinky s různým počtem stejných předmětů (např. tři skupinky po pěti knoflících). Porovnat skupinky předmětů a určit, kde je jich více a kde méně. Dítě by rovněž mělo znát základní tvary.⁴⁶

⁴³ Srov. DOLEŽALOVÁ, Alena. *Metodika činnostního učení v přípravném ročníku a v předčtenářském období 1. ročníku*. s. 8.

⁴⁴ Srov. *Tamtéž*. s. 16.

⁴⁵ Srov. *Tamtéž*. s. 16.

⁴⁶ Srov. DOLEŽALOVÁ, Alena. *Metodika činnostního učení v přípravném ročníku a v předčtenářském období 1. ročníku*. s. 8-9.

1.7.6 Jemná motorika a grafomotorika

Jemná motorika

Procvičit jemnou motoriku lze veškerými aktivitami, které se zaměřují na práci s prsty, jako jsou prstová cvičení (hrajeme na klavír, na flétnu, solíme), práce s kuličky (připínání, odepínání), skládání stavebnic či puzzlí, navlékání korálků, omotávání předmětu nití apod.⁴⁷

Grafomotorika

U správnosti držení tužky je důležité pozorovat, jak dítě drží tužku či pastelku⁴⁸ a „*zda je navozen správný špetkový úchop, jaký je přítlak, plynulost tahů, jak dalece je ruka uvolněná.*“⁴⁹

1.7.7 Sociální vztahy

Veškeré hry, kdy si děti hrají ve dvojicích či skupinách stimuluji ke vzájemné komunikaci a úsilí komunikovat mezi sebou a domluvit se, společně splnit nějaký úkol, vypomáhat si, přizpůsobit se, snaha o spolupráci, snaha o pomoc druhému a hry všeobecně přispívají k tomu, aby se dítě naučilo zachovávat daná pravidla a mít k nim úctu, umět přijmout výsledek hry (tedy i porážku) a podobně.⁵⁰

1.8. Příprava dítěte pro vstup do školy

Většina společnosti předpokládá, že rodiče připravují dítě pro školní docházku.

⁴⁷ Srov. DOLEŽALOVÁ, Alena. *Metodika činnostního učení v přípravném ročníku a v předčtenářském období 1. ročníku*. s. 14.

⁴⁸ Srov. *Školní zralost: Diagnostika školní zralosti*. 1. vydání. Praha : Raabe, 2012. 132 s. ISBN 978-80-87553-52-7. s. 9.

⁴⁹ DOLEŽALOVÁ, Alena. *Metodika činnostního učení v přípravném ročníku a v předčtenářském období 1. ročníku*. s. 9.

⁵⁰ Srov. *Tamtéž*. s. 8-16.

Jak je to však ve skutečnosti? Základem jsou schopnosti dítěte, protože vždy záleží na tom, jak je dítě geneticky vybaveno a v jak podnětném prostředí se pohybuje, pak jsou teprve na řadě rodiče, kteří by měli dítě postupně učit základním znalostem a dovednostem, které jsou zapotřebí pro vstup do školy.⁵¹ „*Za výchovu a vzdělání dětí odpovídají rodiče (nebo zákonní zástupci).*“⁵²

Pracovník mateřské školy aktivně spolupracuje s rodinou a staví na základech, které dítě naučili rodiče. Zapojuje dítě do aktivit s ostatními dětmi a učí je sociálním dovednostem. Návštěva školce nemusí být pro školní zralost nutná, ale dítě se ve školce učí sociálním dovednostem a zkušenosti v komunikaci s vrstevníky jsou pro něj tedy důležité. Nezkušenost v kontaktu s vrstevníky však nemusí nutně znamenat příčinu školní nepřipravenosti.⁵³ Mnohem důležitější příčinou školní nepřipravenosti může být prostředí, ve kterém se dítě pohybuje.⁵⁴

51 Srov. *Školní zralost: Vstup do školy*. s. 18-19.

52 *Školní zralost: Vstup do školy*. s. 19.

53 Srov. *Školní zralost: Vstup do školy*. s. 18-22.

54 Srov. DOLEŽALOVÁ, Alena. *Metodika činnostního učení v přípravném ročníku a v předčtenářském období 1. ročníku*. s. 7.

2. Část praktická

2.1. Úloha sociálně aktivizačních služeb

Sociálně aktivizační služba ve Šternberku v zařízení Jiloro – Srdíčko je v olomouckém kraji specifická tím, že práce s dětmi se nejvíce blíží běžné práci s dětmi v mateřské škole.

Úkolem pracovníků sociálně aktivizačních služeb pro děti předškolního věku však není zcela zaujmout roli rodičů, ale spolupracovat s rodiči a připravit děti na školní docházku. Rodiče těchto dětí mohou být z různých sociálních poměrů a nemusí být vždy schopni své děti sami připravit. Neschopnost připravit své dítě do školy však nemusí být zapříčiněna jen nezájmem, ale i nevědomostí.

Pracovník sociálně aktivizační služby by však měl počítat i s negativními stránkami v práci s osobami sociálně slabšími či osobami na okraji společnosti.

V knize *Mentoring a využití jeho metod v mateřské škole a přípravných třídách* tyto faktory uvádí jako „produkty romské kultury“, ale lze je převést všeobecně na faktory, se kterými by se mělo počítat všeobecně u klientů sociálně aktivizační služby, protože pohled na svět rodiče, ovlivňuje pohled na svět, který má dítě.⁵⁵

Nejedná se tedy o předsudky, ale pouze o připravenost na situace, kde se mohou projevit nepříznivé faktory jako:

- malá vytrvalost při překonávání překážek
- rychlé opouštění cílů při neúspěchu
- netrpělivost
- slabá úmyslná pozornost

⁵⁵ Srov. *Mentoring a využití jeho metod v mateřské škole a v přípravných třídách*. s. 22-24.

- vznětlivost
- spoléhání na ostatní
- orientace převážně na okamžitý pozitivní prožitek průběhu a výsledku činnosti.⁵⁶

2.2. Faktory, které mohou ovlivňovat práci s dětmi v sociálně aktivizačních službách

Děti z romských rodin nemají klasickou výchovu jako děti z většinové společnosti. Romským dětem se doma ve většině případů rodiče nevěnují,⁵⁷ a pokud děti nemají starší sourozence, těžko si osvojí návyky většinové společnosti. Je tedy velmi důležité mít na paměti specifické potřeby dětí. I když zařízení není přímo určeno jen Romům, romské děti jsou jeho nedílnou součástí a děti, se kterými jsme pracovali, mají romský původ.

Práci s dětmi v zařízení mohou dále ovlivňovat tyto faktory:

Provozní doba ambulantní služby – čím více času má pracovník sociálně aktivizační služby na dítě, tím lépe jej může (v rámci svých možností) připravit na školní docházku.

Počet dětí v zařízení – pokud je v zařízení více dětí, mohou se vzájemně učit sociálním dovednostem. Má to ovšem i zápornou stránku, čím více dětí zařízení navštěvuje, tím méně času zbude na individuální práci.

Možnost práce v terénu – možnost pracovat s dětmi v jejich přirozeném domácím prostředí má tu výhodu, že se dítě cítí více v bezpečí. Nevýhodou může být snížené soustředění a případné rušení práce s dítětem ostatními členy rodiny.

⁵⁶ Srov. *Mentoring a využití jeho metod v mateřské škole a v přípravných třídách*. s. 22-24.

⁵⁷ Srov. ŠEVČÍKOVÁ, Stanislava. *Sociální práce s Romy prizmatem hodnot Romů*. In *Sociální práce/Sociální práce*, Brno: ASVSP, 2003, roč. 4, č. 4, s. 105-118. ISSN 1213-6204. s. 112.

Doba práce s dětmi v terénu – práce v terénu je zaměřena na individuální potřeby dětí a je mnohem více časově náročná.

Možnost zajištění stravování ambulantní službou – výhodou je, že se rodiče nemusí starat o stravu a zařízení se může postarat o výběr kvalitní stravy. Nevýhodou jsou však vyšší náklady jak pro rodiče tak také pro sociálně aktivizační službu. Dalším úskalím je sestavení jídelníčku tak, aby jídlo jedly všechny děti a přitom vyhovovalo nutričním, hygienickým a dalším požadavkům.

Svačinky z domu – zařízení neovlivní to, co má dítě k jídlu. Rodiče mohou zakoupit levné svačinky. Pokud dítě zapomene svačinku, nemá přístup do zařízení.

Aktivity navazující na ambulantní službu - pro děti školního věku – pokud na služby sociálně aktivizační služby navazují aktivity pro starší děti, mohou starší děti nepřímo motivovat malé děti k docházce do zařízení. (Např. Pokud malé děti budou vědět, že jejich starší sourozenci rovněž jako malí docházeli do zařízení, budou docházku do zařízení brát spíše pozitivně a jako běžnou věc.)

Zkušenost rodičů se zařízením – pokud rodiče využívají služby zařízení dlouhodobě a jsou s nimi spokojeni, je velice pravděpodobné, že služby zařízení budou využívat i nadále. Pokud na příklad do zařízení chodilo jedno dítě, rodiče budou uvažovat s největší pravděpodobností o tom, že dají do zařízení i své další děti, až splní podmínky pro vstup do zařízení sociálně aktivizačních služeb.

Délka pobytu dítěte v zařízení – čím déle a pravidelněji dítě navštěvuje zařízení sociálně aktivizační služby, tím více může pracovník na dítě působit a pomoci mu připravit jej na školní docházku. Nutná je ovšem i spolupráce ze strany dítěte a rodiny.

Pevný režim – pokud dítě má pevně stanovený režim již v zařízení sociálně aktivizačních služeb, lépe se později přizpůsobí školnímu režimu.

Nutnost přítomnosti rodičů – pokud zařízení trvá na přítomnosti rodičů u některých aktivit, může se stát, že rodiče odmítnou účast na těchto aktivitách.

Umístění zařízení – pokud je zařízení umístěno v těsné blízkosti Romů, je zde větší pravděpodobnost, že sem bude docházet více uživatelů.

2.3. Výběr aktivit pro práci v zařízení

Zařízení je velmi podobné mateřské škole. Z toho důvodu bylo zapotřebí vybrat aktivity připravující děti na budoucí školní docházku.

U znalosti jazyka je zapotřebí mít na vědomí, že děti nemusí mít dostatečně rozvinutou slovní zásobu, což může způsobit problémy s komunikací a zapříčinit nepochopení zadání některých úkolů. Z tohoto důvodu jsme se snažili vyhnout složitým zadáním úkolů. Výjimku tvoří pouze jazykolamy, které jsou důležité pro určení výslovnosti dětí.

Jazyk je rovněž důležitý pro popis viděného. Pokud dítě nedokáže popsat, co vidí, může být považováno za málo vyvinuté. Proto jsme u některých aktivit místo slovního popisu zvolili názornou ukázkou.

Pro zpestření práce jsme vybrali pro jemnou motoriku praktické aktivity vedené formou her, které měly za úkol zpříjemnit práci s pracovními listy a porovnat vývoj jemné motoriky a grafomotoriky.

Sociální vztahy se nejlépe zjistí pozorováním reakcí dětí na různé situace. Zde jsme tedy převážně pozorovali děti při komunikaci. Pro ověření, zda děti dokáží pochopit jednoduché emoce a vcítit se do druhého, jsme zvolili praktickou činnost, při níž měly děti určit emoce a identifikovat se s nimi.

U určení sluchového vnímání a paměti jsme se zaměřili na rozpoznávání zvuků, které by děti nemusely složitě vysvětlovat.

Pro zhodnocení matematických představ jsme zvolili několik aktivit s názornými ukázkami, čímž se do jisté míry podařilo odbourat komunikační bariéry.

Vzhledem k tomu, že navrhujeme aktivity pro zlepšení školní zralosti pro děti různého věku, uzpůsobili jsme i obtížnost daných aktivit schopnostem dětí, ovšem pouze v případě, bylo-li to zapotřebí.

2.4. Aktivity pro určení školní zralosti

2.4.1 Popis aktivit

Hledání rozdílů na obrázku⁵⁸

Popis aktivity: Děti mají za úkol porovnat dva zdánlivě stejné obrázky a najít rozdíly.

Účel: zrakové vnímání, pravolevá orientace, orientace v prostoru, koordinace oko-ruka, přemýšlení,

Organizační forma: individuální

Pomůcky: papír s vytištěným obrázkem, pastelka nebo fixka

Vybrání stejného obrázku⁵⁹

Popis aktivity: Na pracovním listě je vzorový obrázek, podle kterého má dítě najít obrázek k němu stejný. Je zde i jeden úkol se stínovým tvarem.

Účel: zrakové vnímání, pravolevá orientace, orientace v prostoru, koordinace oko-ruka, přemýšlení

Organizační forma: individuální

Pomůcky: papír s vytištěným obrázkem, pastelka nebo fixka

58 Srov. *Testy pro předškoláky a malé školáky: cvičíme paměť!* 1. české vydání. Praha: Svojtka & Co., ©2007. 78 s. ISBN 978-80-7352-438-8. s. 16.

59 Srov. *Tamtéž.* s. 62.

Najdi, vykresli a popiš zvířátka⁶⁰

Popis aktivity: Dítě má za úkol najít, vybarvit a popsat zvířátka, která vidí na obrázku.

Účel: zrakové vnímání, pravolevá orientace, orientace v prostoru, koordinace

oko-ruka, přemýšlení,

Organizační forma: individuální

Pomůcky: papír s vytištěným obrázkem, pastelka nebo fix

Labyrinty⁶¹

Popis aktivity:

Děti budou tužkou hledat cestu labyrintem od jednoho bodu (začátku) k bodu druhému (cíli)

Jsou zde dva druhy labyrintů. Prvním druhem je obtahování čar a druhý labyrint je formou tažení tužky „po vyznačené cestě mimo čáry.

K dispozici byly tyto druhy bludišť:

- Krtek – tažení tužkou po vyznačené cestě – úroveň lehká⁶²
- Mravenec – tažení tužkou po vyznačené cestě – středně těžká⁶³
- Fotbalista – tažení tužkou po vyznačené cestě – těžká⁶⁴
- Cesta ke stejným obrázkům – tažení tužkou po čáře – lehká⁶⁵
- Motýlek a kytička – tažení tužkou po čáře – středně těžká⁶⁶
- Slepička a vajíčka – tažení tužkou po čáře – středně těžká⁶⁷

60 Srov. *Školní zralost: Pozornost, orientace, zraková percepce*. s. 48.

61 Srov. *Tamtéž*. s. 3-8.

62 Srov. *Tamtéž*. s. 8.

63 Srov. *Tamtéž*. s. 4.

64 Srov. *Tamtéž*. s. 3.

65 Srov. *Tamtéž*. s. 7.

66 Srov. *Tamtéž*. s. 5.

Účel: „zrakové vnímání, pravolevá orientace, orientace v prostoru, koordinace oko-ruka, přemýšlení, strategická řešení“⁶⁸

Organizační forma: Individuální

Plán výuky: Nalezení cesty bludištěm

Pomůcky: Předtištěné obrázky labyrintů, tužka nebo fix

Rozlišení stejných a odlišných tvarů⁶⁹

Popis aktivity:

Rozlišení stejných a odlišných tvarů lišících se vertikální nebo horizontální polohou a lišící se v detailech. Děti mají za úkol rozlišit, zda jsou obrázky na kartičkách stejné nebo jiné.

Účel: zrakové vnímání, pravolevá orientace, orientace v prostoru, přemýšlení

Organizační forma: Individuální

Pomůcky: Vytištěné a nastříhané kartičky s obrázky

Poznání stejných obrázků⁷⁰

Popis aktivity:

Dítěti předložíme papír, kde jsou vytištěné obrázky a podáme mu kartičky s obrázky. Dítě má za úkol přiložit kartičku se stejným obrázkem na papír. Jsou zde i kartičky s jinými obrázky. Dítě má za úkol přiřkládat obrázky dle instrukcí (např. najdi auto a polož na papír). Děti mají za úkol popsat, které obrázky jsou navíc.

Účel: zrakové vnímání, orientace v prostoru, přemýšlení, řeč, slovní zásoba

67 Srov. Školní zralost: Pozornost, orientace, zraková percepce. s. 6.

68 Srov. Tamtéž. s. 1.

69 Srov. BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a ŠMARDOVÁ, Vlasta. Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy. Brno: Computer Press, 2010. 100 s. ISBN 978-80-251-2569-4. s. 80-82.

70 Srov. Tamtéž. s. 87.

Organizační forma: Individuální

Pomůcky: Papír s obrázky, rozstříhané kartičky s obrázky

Vyhledání tvarů na pozadí

Popis aktivity:

Zde jsem použila několik úrovní:

- Vyhledání tvaru na vlnitém popředí – velmi lehké ⁷¹
- Vyhledání tvarů na obrázku - lehké⁷²
- Vyhledání a popis více překrytých tvarů – středně těžké⁷³
- Vyhledání a popis dvou stejných překrytých tvarů - těžké⁷⁴

Účel: zrakové vnímání, orientace v prostoru, přemýšlení, řeč, slovní zásoba

Organizační forma: Individuální činnost

Pomůcky: Vytisknuté pracovní karty, tužka nebo propiska

Procvičení základních barev – a pojmů stejné/jiné

Popis aktivity:

Použili jsme známou hru „Čáp ztratil čepičku“⁷⁵ a použili ji k popisu barev. Vyrobili jsme z vlny barevné kytičky a hrála jsem s dětmi hru „Čáp ztratil kytičku“, kdy dítě mělo za úkol nejprve najít určené barvy a v druhé části samo pojmenovávalo barvy. Kytičky jsme rovněž použili k tomu, aby si děti uvědomily pojem stejné a jiné.

Účel: řeč, myšlení, znalost základních barev

71 Srov. BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a ŠMARDOVÁ, Vlasta. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. s. 79.

72 Srov. *Testy pro předškoláky a malé školáky: cvičíme paměť*. s. 34.

73 Srov. *Tamtéž*. s. 22.

74 Srov. *Tamtéž*. s. 58.

75 Srov. ŽÁČKOVÁ, Hana a JUCOVIČOVÁ, Drahomíra. *Děti s odkladem školní docházky a jejich úspěšný start ve škole*. 5. vydání. Praha: D + H, 2007. 48 s. ISBN 978-80-903869-3-8. s. 31.

Organizační forma: Individuální i skupinová⁷⁶

Pomůcky: vlněné kytičky různých barev (vždy po dvou kusech od každé barvy)⁷⁷

Zvukové pexeso (ve stejných krabičkách od sirek různé předměty)⁷⁸

Popis aktivity:

Do stejných krabiček od sirek jsme dali různé předměty tak, abychom vytvářeli při pohybu s krabičkou různé zvuky. Úkolem dětí bylo najít krabičky, které při pohybu – zatřepání vydávají stejné zvuky. Byly zde i falešné krabičky, které neměly dvojice.

Účel: sluch, rytmus, myšlení

Organizační forma: Individuální

Pomůcky: Zalepené krabičky od sirek s různými předměty uvnitř. (Některé krabičky se stejným obsahem vytvářející stejný zvuk a jiné krabičky s různým obsahem – vytvářející matoucí zvuk)

Komentář k aktivitě:

Zde jsme nejprve dětem názorně ukázali, co mají dělat. Vzali jsme si do ruky jednu krabičku od sirek a třikrát s ní zatřepali. Pak jsme vzali druhou krabičku s výrazným zvukem a rovněž s ní zatřepali. Zeptali jsme se nahlas sami sebe, zda je zvuk stejný a následně si i odpověděli, že zvuk je jiný. Odložili jsme druhou krabičku a porovnávali s tou první další (asi dvě) krabičky a vše hlasitě komentovali. Po nalezení dvou stejných krabiček, jsme je dali bokem a předali dětem krabičky. Všechny děti pochopily ukázkou na poprvé.

⁷⁶ Některé děti tato aktivita tak zaujala, že pak spolu tyto hry hrály i ve dvojicích. K posouzení jsme však používali pouze formu individuální.

⁷⁷ Z hygienických důvodů jsme kytičky po každé návštěvě v zařízení dezinfikovali.

⁷⁸ Srov. Školní zralost: Diagnostika školní zralosti. s. 26.

Vyhledávání a lokalizace zvuku⁷⁹

Popis aktivity: Dítě má za úkol najít předmět vydávající zvuk.

Účel: vyhledávání a lokalizace, orientace v prostoru, propojení sluch-zrak

Organizační forma: Individuální i skupinová – podle zájmu dětí

Pomůcky: Dva mobilní telefony.

Komentář k aktivitě:

Zde byl použit jako ozvučený předmět mobilní telefon. Aktivitu jsme pojali tak, že jsme si hráli na zapomnětlivou a požádali jsme děti, aby našly ztracený mobil.

Detekce zvuku se zavázanýma očima⁸⁰

Popis aktivity:

Děti si stoupnou do kruhu. Jedno dítě půjde doprostřed kruhu a bude mít zavázané oči. Ostatním dětem bude pracovník postupně podávat ozvučené míčky. Děti budou postupně (jedno po druhém) třepat míčky. Dítě se zavázanýma očima bude mít za úkol ukázat, odkud zvuk slyší.

Účel: orientace v prostoru, detekce zvuku, sluch

Organizační forma: individuální i skupinová – podle zájmu dětí

Pomůcky: 4-5 různě ozvučených míčků pro kočky

Jazykolamy

Popis aktivity: Zde jsme si vybrali tři jazykolamy:

- „*Drbu vrbu.*“
- *Na cvičišti čtyři svišti piští.*

⁷⁹ Srov. ŽÁČKOVÁ, Hana a JUCOVIČOVÁ, Drahomíra. *Děti s odkladem školní docházky a jejich úspěšný start ve škole.* s. 17.

⁸⁰ Srov. *Tamtéž.* s. 17.

- *Já rád játra, ty rád játra. Co nám brání, dát si játra?*⁸¹

Účel: Výslovnost, myšlení, řeč

Organizační forma: Individuální

Pomůcky: Aktivita je bez pomůcek. Zapotřebí je znát pouze jazykolamy.

Komentář k aktivitě:

Děti měly problém pouze s porozuměním textu. Z tohoto důvodu nebylo možné jazykolamy objektivně hodnotit. Starší děti zvládly většinou „vrbu“ a „játra“ zopakovat. U „svišťů“ byl sice problém, ale starší děti dokázaly jazykolam vyslovit. S výslovností děti problém neměly. Vše však proběhlo (kromě „vrby“ s předříkáváním). Tedy – Na cvičišti – (zopakování) – čtyři (zopakování) – svišti (zopakování) – piští (zopakování). Já rád játra (zopakování) – ty rád játra (zopakování) – co nám brání (zopakování) – dát si játra (zopakování). U mladších dětí (4-5) se „vrba“ též předříkávala - drbu vrbu (zopakování).

*Co sem nepatří*⁸²

Popis aktivity:

Na obrázku je zobrazeno několik skupin předmětů. Dítě má za úkol nejprve pojmenovat předměty, které vidí ve skupince. Následně má říci, který předmět do skupinky nepatří a proč. Úkol nemá určené řešení.

Účel: Myšlení a řeč

Organizační forma: Individuální

Pomůcky: Pracovní list

Komentář k aktivitě:

⁸¹ Srov. *České jazykolamy*. In *Jazykolamy* [online]. 03.06.2014. [cit.2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.jazykolamy.estranky.cz/clanky/ceske/ceske-jazykolamy.html>

⁸² Srov. *Testy pro předškoláky a malé školáky: myšlení*. s. 48.

Tuto aktivitu zvládly pouze šestileté a sedmileté děti. Zde nebyl většinou problém v pojmenování obrázků, ale v tom, že děti nedokázaly určit předmět, který do skupiny obrázků nepatřil.

Počítání kytiček

Popis aktivity: Počítání kytiček do deseti kusů, dělení kytiček do skupin, pokus o sestavení dvou stejných skupin kytiček.⁸³

Účel: Myšlení – základní matematické představy, řeč, paměť

Organizační forma: Individuální

Pomůcky: 18-20 kusů barevných kytiček z vlny.

Třídění předmětů podle velikosti

Popis aktivity: Děti budou třídit hračky podle velikosti od největší po nejmenší a naopak. Dítě ukáže nejmenší věc a největší věc.⁸⁴

Účel: Myšlení, řeč, paměť

Organizační forma: Individuální

Pomůcky: Hračky různých velikostí. (V našem případě byly použity matrjošky.)

Komentář k aktivitě:

Ze začátku děti seřazovaly matrjošky a pak různé hračky, které si děti vybraly. Jednalo se o 8 – 10 kusů hraček různých velikostí.

Boj o kamínky

Popis aktivity:

Děti si sednou na zem do kruhu. Vezmeme kamínky podle počtu dětí tak, aby vždy bylo o jeden kamínek méně, než je počet dětí. Kamínky dáme

⁸³ Srov. DOLEŽALOVÁ, Alena. *Metodika činnostního učení v přípravném ročníku a v předčtenářském období 1. ročníku*. s. 8-9.

⁸⁴ Srov. ŽÁČKOVÁ, Hana a JUCOVIČOVÁ, Drahomíra. *Děti s odkladem školní docházky a jejich úspěšný start ve škole*. s. 8.

doprostřed kruhu. Děti sedí tak, aby rukou na kamínky dosáhly. Děti mají za úkol na pokyn vzít každé jeden kamínek. Dítě, které si kamínek nestihne vzít, vypadává. Odebereme kamínek a pokračujeme v aktivitě stejným způsobem. Zvítězí dítě, kterému se povedlo vzít poslední kamínek.

Účel: Paměť, pozornost, zrak

Organizační forma: Skupinová

Pomůcky: Kamínky (v našem případě malé skleněné dekorační kamínky)

Komentář k aktivitě:

Pro tuto aktivitu jsme vybrali skleněné dekorační kamínky. Dětem se velice líbily a tak jediným problémem bylo to, že si je chtěly nechat. V průběhu hry si je schovávaly a nechtěly je vracet.

Kyvadlo⁸⁵

Popis aktivity:

Na kousek nitě upevníme korálek. Na stůl položíme papírovou špulku od nitě. Děti budou mít za úkol rozhoupat korálek na niti a trefit se s ním do špulky.

Účel: Orientace v prostoru, myšlení, jemná motorika

Organizační forma: Individuální

Pomůcky: Korálek, nit, špulka od nitě

Na rybáře⁸⁶

Popis aktivity: Děti mají za úkol chytit rybky a popsat jejich barvu.

⁸⁵ Srov. ŽÁČKOVÁ, Hana a JUCOVIČOVÁ, Drahomíra. *Děti s odkladem školní docházky a jejich úspěšný start ve škole*. s. 40.

⁸⁶ Srov. *Tamtéž*. s. 40.

Účel: Procvičení jemné motoriky, koordinace oko-ruka, myšlení a řeči

Organizační forma: Individuální i skupinová

Pomůcky: Udička s magnetem a magnetické rybičky

Komentář k aktivitě:

Děti si tuto aktivitu velmi oblíbily. Z toho důvodu ji prováděly jak jednotlivě, tak i společně, kdy mezi sebou soutěžily. Mladší děti měly udičku dál a starší blíže od rybiček. U rozeznávání barev rybek nebyl problém.

Výroba lapače snů⁸⁷

Popis aktivity:

Výrobu lapače snů jsme pojali jako cvičení jemné motoriky. Z toho důvodu nejprve uvádíme postup výroby a pak následně popis aktivity, kde budou uvedeny jednotlivé kroky.

Kreslení mandaly⁸⁸

Popis aktivity:

Dítě má za úkol co nejlépe vymalovat mandalu tak, aby vedle sebe nebyly žádné stejné barvy.

Účel: Procvičení jemné motoriky, myšlení

Organizační forma: Individuální i skupinová

Pomůcky: Předtištěné mandaly, fixy nebo pastelky

Komentář k aktivitě:

⁸⁷ Srov. *Indiánský lapač snů*. In Český kutil [online], [cit. 25. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.ceskykutil.cz/tvorime/vyrabime-pro-deti/indijsky-lapac-snu>

Zde se zaměřujeme na to, jak dítě drží pastelku či fixu, jak drží tělo, zda má ruku uvolněnou, jak „dobře“ kreslí a zda vnímá rozdíly mezi jednotlivými políčky mandaly.

Obkreslování obrázků bez odložení tužky z papíru

Popis aktivity: Dítě má za úkol obkreslit obrázky jedním tahem – tedy bez toho, aby odklonilo tužku od papíru.

Zde byly dvě obtížnosti:

Velký zajíček – velmi lehké⁸⁹

Více zvířátek - těžší⁹⁰

Účel: Procvičení jemné motoriky a nácvik psaní

Organizační forma: Individuální i skupinová

Pomůcky: Předtištěné papíry s obrázky, tužka nebo fix

Obkreslování tečkovaných obrázků⁹¹

Popis aktivity: Děti spojí tečky podle předlohy.

Účel: Procvičení jemné motoriky, zrakového vnímání, pravolevé a prostorové orientace

Organizační forma: Individuální i skupinová

Pomůcky: Pracovní listy, pastelky nebo fixy

Emoce

Popis aktivity:

⁸⁹ Srov. BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a ŠMARDOVÁ, Vlasta. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. s. 69.

⁹⁰ Srov. *Testy pro předškoláky a malé školáky: připravujeme ruku pro psaní*. 1. české vydání. Praha: Svojtka & Co., ©2007. 80 s. ISBN: 978-80-7352-436-4. s. 48.

⁹¹ Srov. *Tamtéž*. s. 50.

Použili jsme tři základní emoce, a to radost, smutek a vztek.

Jako vzor jsme předkreslili základní emotikony.

Účel: Myšlení, řeč a sociální cítění

Organizační forma: Individuální i skupinová

Pomůcky: Obrázky s emotikonami

Sociální dovednosti

- Zapojuje se dítě při práci v kolektivu?
- Jak se chová k ostatním dětem?

2.4.2 Zařazení aktivit do vzdělávacího programu zařízení

Práci s pracovními listy je vhodné přidat do ranních aktivit, kterými se děti připravují na nástup do školy. Jedná se zejména o hledání rozdílů na obrázku, vybrání stejného obrázku, hledání cesty v labyrintech, rozlišování stejných a odlišných tvarů, vyhledávání stejných obrázků a vyhledávání tvarů na vlnitém popředí a obkreslování obrázků.

Pro odlehčení od práce s náročnějšími pracovními listy bychom zvolili v dopoledním režimu zvukové pexeso či práci s kytíčkami - tedy počítání, určování barev, kyvadlo a výrobu lapače snů.

Do odpoledních aktivit, které budou prezentovány jako hry ve volných aktivitách, po procházce bychom navrhovali zařadit hledání ozvučeného předmětu, detekci zvuku se zavázanýma očima, třídění předmětů podle velikosti, boj o kamínky, hru na rybáře, kreslení mandaly a určení či předvedení emocí.

Jazykolamy byly jako jediné realizovány na dopolední procházce.

Sociální dovednosti je dobré pozorovat průběžně po celý den, ale nejvhodnější doba pro určení chování k ostatním dětem jsou ranní a odpolední volné hry, kdy se děti mají možnost procvičit se ve svých sociálních dovednostech.

Tyto činnosti bude vykonávat vychovatelka.

2.5. Rodinné a sociální zázemí pozorovaných dětí

Dítě J4

Jedná se o čtyřletého chlapce. J4 je druhé nejmladší dítě a má 3 sourozence. Rodiče o něj nejeví zájem – pracovnice zařízení se domnívá, že většinu věcí, které hoch umí, se naučil pozorováním starších sourozenců. J4 začal chodit do zařízení velice brzy – nyní dochází do zařízení zhruba 1,5 roku. Tím, že začal chodit do zařízení takto brzy, je již zručnější než jiné děti, které sourozence nemají či děti, které začaly do zařízení docházet později. Je velice šikovný, ale má problémy se soustředěním.

Sourozenci J4 rovněž docházeli do zařízení a nyní dochází do zvláštní školy. Protože J4 má starší sourozence, učí se také tím, že se je snaží napodobit. Někteří jeho sourozenci měli podle paní Smyčkové na to, aby navštěvovali základní školu, ale rodiče tuto možnost odmítli. Rodiče nepracují a nemají pracovní návyky.

Dítě J5

J5 je pětiletý hoch. Je z úplné rodiny. Je jedináček, ale v širší rodině jsou i starší děti (bratřenci a sestřenice) a tak je J5 rovněž zručný, protože hodně činností odpozoroval již od starších dětí. Rodina funguje velice dobře. Rodiče se mu velmi věnují, mluví s ním, vysvětlují mu vše, na co se zeptá a je vidět, že má hoch velmi dobře rozvinutou slovní zásobu. Má problém pouze se střiháním, protože s nůžkami doma nepracuje. Chlapec měl ze začátku problém s odpoutáním se od maminky. První týden, co docházel do zařízení, zde nechtěl pobývat, ale zvykl si velmi rychle na zdejší prostředí a nyní sem již dochází s radostí. J5 byl v zařízení Jiloro poprvé mezi cizími lidmi v odloučení

od maminky. Z toho důvodu byl drobnější problém při začlenění do režimu zařízení. Rodiče chtějí, aby J5 chodil do normální školy. Do Jilora jej dali proto, aby se naučil řádu a komunikaci s vrstevníky. Jsou si plně vědomi toho, že tyto vlastnosti bude potřebovat při školní docházce. Zájem rodičů vyplývá i z toho, že se jedná o jedny z mála rodičů, kteří skutečně dlouhou dobu pracovali. Maminka o práci sice přišla, ale má stále zájem pracovat.

Dítě J6

Jedná se o šestiletého chlapce, který pochází ze čtyř dětí, má tři starší sestry. Jiloro navštěvuje od svých čtyř let. Má velký problém se soustředit. Pamatuje si spoustu věcí, ale tím, jak je roztěkaný, si občas poplete pojmy. Jako jediný dokázal pojmenovat na akci Domu dětí a mládeže Šternberk nazvané „pohádkový les“ postavu vodníka, ale díky své roztržitosti řekl místo vodník, chodník. Rodiče nepracují – otec si však přivydělává opravou a prodejem použité elektroniky. J6 je z vesnice – má tedy větší vztah ke zvířatům. Rovněž je jako jeden z mála veden k Romštině a je schopen vysvětlit a přeložit slova z romštiny do češtiny.

Dítě J7h a dítě J7d

Jedná se o děti – chlapce (J7h) a dívku (J7d), kteří jsou v příbuzenském vztahu a žijí ve společné domácnosti. Obě děti mají sedm let. J7d je dívka, která by byla schopná nastoupit školní docházku již v šesti letech, ale protože J7h dostal odklad školní docházky, rozhodli se rodiče nechat oběma dětem odklad školní docházky z toho důvodu, aby chodili do školy spolu.

Děti chodí do Jilora od svých čtyř let. Oba mají starší sourozence, kteří jsou ve škole velmi šikovní. J7h je jediným synem v rodině. Vše se mu promíjí a veškerá odpovědnost je na jeho sestřích. Na J7h je naopak kladeno mnoho povinností. Hoši jsou v Romské komunitě všeobecně více ceněni než dívky.

J7h je velmi roztěkaný a nesoustředěný. Musí se hodně motivovat, a pak je schopen vyvinout nějakou aktivitu. Tím, že je jediný syn, velice temperamentní – někdy až drzý a velmi často zkouší své hranice – často

i u cizích dospělých lidí. Občas nezvládne věci, které by již mohl umět k zápisu, ale je to spíše jeho roztržitostí.

J7d je šikovná běžná holčička. Hlavou rodiny a osobou, která řídí finance je babička. J7h tedy odporovala jisté vůdčí schopnosti své babičky. Je šikovná a pokud je dostatečně motivována, lze s ní velice dobře pracovat.

2.6. Popis výsledků aktivit pro určení školní zralosti

Hledání rozdílů na obrázku⁹²

J4 měl velký problém se soustředěním. Vše zvládl ukázat. Nedokázal se na obrázek pozorně dívat, protože ho činnost nebavila. Vše našel, jen místo keře řekl semínka.

Vzhledem k tomu, že keř opravdu trochu připomínal semínka, tuto odpověď jsme uznali jako správnou. Obrys ptáka na obrázku nepoznal - nedokázal jej pojmenovat. Nemohl si vzpomenout na pojmenování plotu, tak řekl „brána na železo“.

Děti ve věku 5-6let neměly s nalezením a pojmenováním rozdílů na obrázcích problém.

Vybrání stejného obrázku⁹³

J4 - slona poznal hned, ale správnou květinu nenašel. Kuřátko poznal hned a dort též. U dortu si však nejsme jisti, zda rozpoznání nebylo náhodné.

J5 - vše proběhlo téměř bez problémů. Slona, květinu a kuřátko poznal rychle. U dortu váhal, pak ukázal na dort druhý vlevo (od vzoru).

J6 - slona a květinu poznal okamžitě. Kuřátko nepoznal – ukázal na první vlevo. Dort nepoznal – ukázal na druhý vlevo.

⁹² Srov. Příloha 1. *Hledání rozdílů na obrázku – vlastní práce s J5.* s. 58

⁹³ Srov. Příloha 2. *Vybrání stejného obrázku – vlastní práce s J4.* s. 58

J7h - poznal vše bez problémů. U dortu chvíli přemýšlel a začal ho porovnávat od vrchu.

J7d - slona našla hned, u květiny chvíli váhala. Málem označila špatnou květinu. Pak se, ale zarazila (udělala pastelkou čáru), ale nakonec křížkem označila správnou kytičku. Kuřátko označila správně na první pokus. U dortu nejprve váhala, ale pak jako jediná začala počítat proužky na spodní části dortu.

Najdi, vykresli a popiš zvířátko⁹⁴

J4 - na úkol se moc nesoustředil, ale na obrázku poznal králíka. Nedokázal ho však vybarvit, tedy spojit si základní čáry na tvar pro vybarvení.

J5 - nedokázal popsat ani vybarvit zvířátka. U medvěda řekl liška, u lišky prase, u králíka slon a u veverky králík. Hoch vyloženě hádal.

J6 - poznal a pojmenoval všechna zvířata. Vybarvil je, ale neobtáhl obrysy zvířat tak, aby bylo vidět, kde se nachází. Věděl však, co je na obrázku.

J7h - poznal medvěda, králíka a veverku. U lišky nejprve řekl kráva, ale pak se opravil a řekl liška. Na obrázcích však nebylo patrné, co vybarvil.

J7d - vše poznala a správně pojmenovala. Byla první, kdo vše vybarvil téměř bez chyby. Pouze králíkovi nevybarvila uši.

Labyrinty

Labyrinty s fotbalistou a slepičkou byly příliš těžké, a protože hoch nebyl schopný vykreslit skrytý obrázek, s velkou pravděpodobností by nedokázal ani najít cestu v bludištích. Protože u labyrintů s mravencem a motýlkem se vyskytly jisté komplikace, usoudili jsme, že labyrint s fotbalistou a slepičkou nejsou pro J4 vhodné. Z toho důvodu jsme J4 tyto dva labyrinty nedávali.

Krtek⁹⁵ - všechny děti aktivitu splnily.

⁹⁴ Srov. Příloha 3. *Najdi, vykresli a popiš zvířátko - vlastní práce s J7d.* s. 59

⁹⁵ Srov. Příloha 4. *Labyrint Krtek - vlastní práce s J5.* s. 59

Mravenec⁹⁶ – všechny děti aktivitu splnily.

Fotbalista⁹⁷ - aktivita byla přizpůsobena věku dětí. Děti ve věku 5-7let tuto aktivitu splnily.

Cesta ke stejným obrázkům⁹⁸ - aktivita byla splněna bez větších problémů.

Motýlek a kytička⁹⁹ – aktivita byla splněna bez větších problémů.

Slepička a vajíčka¹⁰⁰ – Pro čtyřleté dítě byla tato aktivita příliš těžká. Děti ve věku 5-7let tuto aktivitu splnily. Byla pro ně však již obtížnější.

Rozlišení stejných a odlišných tvarů¹⁰¹ - u dětí ve věku 4-6let nebyla tato aktivita splněna. Děti ve věku 5-6let byly schopné rozeznat pouze rozdíly v detailech. Sedmileté děti aktivitu splnily, ale u zrcadlově obrácených tvarů se občas pletly.

Poznání stejných obrázků¹⁰² – s touto aktivitou neměly děti problém..

Vyhledávání stejných obrázků a vyhledání tvarů na vlnitém popředí

Vyhledání tvaru na vlnitém popředí¹⁰³ - aktivita byla splněna bez problémů

Vyhledání tvarů na obrázku¹⁰⁴ - dětem ve věku 4-6let dělalo problém nalézt všechny tvary do časového limitu 30s. Děti ve věku 7let splnily aktivitu bez problémů.

Vyhledání a popis více překrytých tvarů¹⁰⁵

⁹⁶ Srov. Příloha 6. *Labyrint - Mravenec – vlastní práce s J4.* s. 60

⁹⁷ Srov. Příloha 5. *Labyrint – Fotbalista – vlastní práce s J6.* s. 60

⁹⁸ Srov. Příloha 7. *Labyrint - Cesta ke stejným obrázkům - vlastní práce s J5.* s.61

⁹⁹ Srov. Příloha 9. *Labyrint – Motýlek a kytička – vlastní práce s J5.* s. 62

¹⁰⁰ Srov. Příloha 8. *Labyrint – Slepička a vajíčka – vlastní práce s J6.* s. 61

¹⁰¹ Srov. Příloha 10. *Rozlišení stejných a odlišných tvarů.* s. 62

¹⁰² Srov. Příloha 11. *Poznání stejných obrázků.* s. 63

¹⁰³ Srov. Příloha 12. *Vyhledání tvaru na vlnitém popředí – práce s J6.* s. 63

¹⁰⁴ Srov. Příloha 13. *Vyhledání tvarů na obrázku – práce s J7d.* s.64

¹⁰⁵ Srov. Příloha 14. *Vyhledání a popis více překrytých tvarů – práce s J4.* s. 64

J4 ukázal a pojmenoval správně téměř všechny obrázky. Nenašel pouze hvězdu. Časový limit u této aktivity splněn nebyl, protože hoch sice vše velmi rychle našel, ale trvalo mu hodně dlouho, než si vzpomněl na správné pojmenování věcí na obrázku. Toto váhání bylo způsobeno spíše špatnou znalostí českého jazyka než nevědomostí.

J5 nenašel pouze hvězdu. Měl problém s pojmenováním obrázku. U panenky byla pojmenována jako hlava. Další záměny byly hrnek – sklinka, balónek – vajíčko, mrkev – žárovka, houbu nepojmenoval a u kapra řekl jen hlava ne. Květinu a jahodu nazval správně. U panenky budu brát v potaz to, že její tvar není úplně typický a hoch, protože je jedináček a nechodil do školky, se s takovou panenkou nemusel setkat. Balónek je tvar podobný vajíčku. Je tedy patrné, že hoch obrázky viděl, jen je neuměl správně pojmenovat. Jako jediný však pojmenoval na kraji obrázku letadlo. Žádné jiné dítě to nenapadlo.

J6 se v den, kdy měl vypracovat úkol, nedokázal soustředit. Nepojmenoval balónek, tužku a hvězdu. Hvězdu nemohl dlouho najít. Nakonec ji však ukázal.

J7h vše rychle našel a pojmenoval. Pouze u hrnku řekl sklenička.

J7d vše bez problémů našla. Nepojmenovala jahodu a houbu. U panenky řekla holka, u tužky řekla flaška, u mrkve řekla nejprve králík, pak zauvažovala a řekla mrkev. Zde však bylo patrné, že dívka věci zná, jen si nemůže vzpomenout na jejich správný název.

Vyhledání a popis dvou stejných překrytých tvarů¹⁰⁶

J4 měl velké problémy se soustředěním. Našel vše. Zaměnil pouze kohouta se slepicí (kohout – slípka). Nedokázal pojmenovat houbu, tak řekl „to, v lese“.

¹⁰⁶ Srov. Příloha 15. *Vyhledání a popis dvou stejných překrytých tvarů – práce s J6. s. 65*

J5 vše velmi rychle našel. Aktivita proběhla bez větších komplikací. Pouze hrušku si spletl se srdíčkem. Vše jinak pojmenoval správně. Zde si nejsem jistá, zda hoch nedokázal pojmenovat obrázek nebo zda jej viděl „jinak“. První hrušku ukázal dole, kde se prolínala s květinou.

J6 vše rychle a bezchybně pojmenoval.

J7h vše téměř bez problémů našel a pojmenoval. Tentokrát měl problém se soustředěním a chvílemi kreslil po pracovním listu. Jako poslední našel jednu hrušku – druhou (dole u kytičky) hledal déle, ale nakonec ji našel.

J7d vše bez problémů našla. Panenku nazvala holkou a kohouta slepicí. Aktivitu zvládla.

Procvičení základních barev a pojmů stejné/jiné¹⁰⁷

Skupinovou aktivitu zvládly děti bez problémů. Nalezení barvy podle instrukcí proběhlo bez problémů, ale pojmenování barev činilo dětem obtíže. Nalezení stejných květin rovněž nečinilo dětem problém.

Vyhledávání a lokalizace zvuku - hledání ozvučeného předmětu - všechny děti tuto aktivitu splnily bez problémů.

Detekce zvuku se zavázanýma očima¹⁰⁸ - činnost proběhla bez problémů.

Jazykolamy

J4 zvládl pomalu vyslovit drbu vrbu. Vše se odehrávalo s předříkáváním. Výslovnost měl dobrou. Chlapec se na aktivitu soustředil, ale nedokázal pochopit význam slov. Další jazykolamy nezvládl vyslovit, protože nechápal význam slov a tak pro něj byly velice obtížné.

¹⁰⁷ Srov. Příloha 16. *Barevné kytičky*. s. 65

¹⁰⁸ Srov. Příloha 18. *Detekce zvuku se zavázanýma očima – ozvučené míčky*. s. 66

J5 zvládl několikrát pomalu vyslovit „drbu vrbu“ s předříkáváním. „Sviště“ ani „játra“ nezvládl zopakovat. Zde bylo opět patrné, že hoch nepochopil význam slov. Proto bylo pro něj obtížné je zopakovat. Výslovnost měl dobrou.

J6 „Vrbu“ zvládl jednou zopakovat sám a bez předříkávání. „Sviště“ zvládl zopakovat pouze s předříkáváním a u „jater“ nejprve řekl, že má rád vepřový. Části jazykolamu tedy porozuměl, ale nebyl schopen samostatně zopakovat. Zde pouze zopakovat slova s předříkáváním

J7h Zvládl samostatně zopakovat „vrbu“, ale „sviště“ a „játra“ zopakoval pouze s předříkáváním. Hoch nepochopil význam jazykolamů. Výslovnost měl však dobrou.

J7d Zvládla samostatně zopakovat „vrbu“, ale „sviště“ a „játra“ zopakovala pouze s předříkáváním.

Co sem nepatří¹⁰⁹

Pro děti ve věku 4-5 let byly tyto aktivity na splnění příliš obtížné.

J6 nepoznal jehlu (nazval ji pinzetou) a vážku. V první skupince označil pinzetu, protože se používá doma. Ostatní se používá venku. Vážku označil, protože ji neznal. U obrázku s tvary vyřadil kruh, ale neuměl tvary pojmenovat ani svou odpověď odůvodnit. Další obrázky správně pojmenoval a vyřadil. Neuměl, ale popsat proč je vyřadil.

Kytka, kytky, kytky, tráva. Označil trávu. Odpověď neodůvodnil. Dále označil kruh, beranici (označil ji jako čepku) a deštník (vše ostatní pojmenoval jako čepku). I když byly odpovědi správné, nedokázal své rozhodnutí odůvodnit.

J7h - jehlu v první skupince obrázků nazval pinzetou a šroubek šroubovákem. Z první skupiny obrázků označil „šroubovák“, protože nemá

¹⁰⁹ Srov. Příloha 19. *Co sem nepatří – práce s J7d.* s. 66

díru. V druhé skupince obrázků označil berušku, „proto že nelítá“. Ve třetí skupince obrázků označil větvičku (trávu), protože je to „jiný kvítko“. Ve čtvrté skupince obrázků označil kruh, protože „je jiný“. V páté skupince označil kalhoty, protože „jsou na nohy“. V šesté skupince označil čepici s bambulí, protože je to „čepka na zimu“.

J7d nepojmenovala jen kleště. Označila nůžky, ale nedokázala své rozhodnutí odůvodnit. Označila ptáčka, protože má peří. Označila správně větvičku, protože ostatní jsou kytičky. Hned správně ukázala na kruh, ale nedokázala to odůvodnit. U čepice kalhot, trička a bundy označila čepici (beranici), protože je na zimu. O klobouku řekla čepka – na hlavu, kšiltovka – když svítí slunko, čepka – když je zima, deštník – aby na nás nepršelo. Označila deštník.

Počítání kytiček¹¹⁰ - sestavení stejného počtu kytiček podle předlohy a počítání kytiček do deseti bylo bez problémů.

Zvukové pexeso¹¹¹ – aktivita proběhla bez problémů.

Třídění předmětů podle velikosti¹¹² - aktivita proběhla bez problémů.

Boj o kamínky - aktivita proběhla bez problémů.

Kyvadlo¹¹³ - aktivita proběhla bez problémů.

Hra na rybáře¹¹⁴ - aktivita proběhla bez problémů.

Výroba lapače snů¹¹⁵ – žádné dítě nemělo problém s jemnou motorikou.

Pouze J4 a J7h tato aktivita nebavila. Úkol však splnili.

¹¹⁰ Srov. Příloha 16. *Barevné kytičky*. s. 65

¹¹¹ Srov. Příloha 17. *Zvukové pexeso*. s. 66

¹¹² Srov. Příloha 20. *Třídění předmětů podle velikosti – matriošky*. s. 67

¹¹³ Srov. Příloha 21. *Kyvadlo a kulička*. s. 67

¹¹⁴ Srov. Příloha 22. *Barevné rybky ze hry Na rybáře*. s. 67

¹¹⁵ Srov. Příloha 23. *Výroba lapače snů*. s. 70

Kreslení mandaly¹¹⁶

J4 ze začátku se hoch pustil do práce s chutí. Po deseti minutách jej však práce přestala bavit a činnost musela být rozdělena na zhruba na sedm částí, kdy hoch pracoval třeba jen minutu a pak od práce odešel, protože ho nebavila a nedokázal se na ni soustředit. Chlapec jeden den zkoušel pracovat tak pečlivě, že fixkou protrhl papír. Zřejmě doufal v to, že tímto aktivitu ukončí. Sedmý den se mu podařilo nějakým způsobem mandalu ukončit. Zde je tedy přetahování a nedodržování zadání, co se týká barev pouze chlapcovým projevem nechuti k práci než neschopností pracovat podle zadání. Úchop fixky měl správný. Na práci se nesoustředil a nedržel se instrukcí. Dokázal však rozlišit ohraničení mandaly, a když chtěl, dokázal kreslit velmi dobře.

J5 úchop pastelky měl správný. Držel se instrukcí a vše správně vymaloval. Hoch byl na svůj věk celkem dost pečlivý a snažil se nepřetahovat. Aktivitu zvládl velmi dobře.

J6 úchop pastelky měl správný. Rozdíl mezi jednotlivými políčky mandaly poznal, ale dal dvě zelená políčka vedle sebe. Při kreslení sice lehce přetahoval, ale jinak bylo vypracování úkolu dostačující. Hoch byl velice šikovný.

J7h úchop pastelky měl správný. Držel se instrukcí, a i když občas přetáhl, rozdělení mandaly viděl a vše vymaloval podle instrukcí.

J7d úchop pastelky měla správný. Držela se instrukcí a dokázala rozlišit ohraničení mandaly. Vše správně vymalovala

Obkreslování obrázků bez odložení tužky z papíru

¹¹⁶ Srov. Příloha 24. *Kreslení mandaly – práce s J4*. s. 70

Velký zajíček¹¹⁷

J4 zvládl zajíčka obkreslit tak, aby neoddálil ruku od papíru, ale opět mu dělaly problém smyčky. Jako jediného jej napadlo se vrátit s fixkou na pokazené místo a opravit jej bez oddálení ruky od papíru.

J5 obkresloval hodně pomalu, ale bez chyb. Podářilo se mu zajíčka obkreslit bez oddálení fixky od papíru.

J6 sice lehce přetahoval, ale zvládl jej obkreslit bez odložení fixky od papíru. Úkol tedy splnil.

J7h odložil 1x tužku od papíru a přetáhl. Pak si uvědomil chybu a vrátil se na původní čáru. Zbytek obrázku dokončil bez oddělení tužky od papíru.

J7d Nepochopila zadání a odkládala fixku od papíru. Měla problém se smyčkou, ale chyby si všimla – odložila tužku od papíru a vrátila se na původní místo. Tužku odložila od papíru ještě 3x

Více zvířátek¹¹⁸

J4 se na aktivitu moc nesoustředil a tak nepochopil ze začátku zadání. Medvěda a vlka obtáhl několika různými barvami, takže tyto dva obrázky nebyly splněny. I když jsem chlapci vysvětlovala, jak má aktivitu vypracovat, tak si ji udělal po svém. Poslední tři zvířátka nakonec po dlouhém přemlouvání obtáhl správně.

J5 nejprve držel fixku křečovitě, ale pak ruku uvolnil. Na začátku a na konci práce lehce přetahoval. Zvládl je obkreslit téměř bez oddálení tužky od papíru. Pouze u vlaštovky, kterou dělal první, pracoval rychle a přetáhl, přičemž oddálil fixku od papíru zhruba v polovině obrázku. Navázal na předchozí (správnou) čáru a zbytek vlaštovky dokončil správně. Jako druhého obkresloval vlka, kde obtahoval rychle čáru a pokazil konec. Zde opět oddělil ruku od papíru. U velryby na konci přetáhl. Chybu chtěl opravit, tak oddělil

¹¹⁷ Srov. Příloha 26. *Obkreslování obrázků bez odložení tužky z papíru – Velký zajíček – práce s J7d. s. 70*

¹¹⁸ Srov. Příloha 27 *Obkreslování obrázků bez odložení tužky z papíru – Více zvířátek – práce s J7h. s. 70*

fixku od papíru a zakroucení opravil. Hoch se ze svých chyb poučil a pak pracoval velmi pomalu a zbylé dva obrázky (šneka a medvěda) již obtáhl bez oddálení fixky od papíru. Aktivitu zvládl velmi dobře.

J6 měl ze začátku křečovitý úchop, ale pak si úchop opravil, ale již nebyl tolik pozorný a přetahoval. Šneka a vlka se mu nepodařilo obtáhnout bez oddělení fixky od papíru. Vlka si hoch opravil žlutou fixkou. Ostatní obrázky obkreslil již správně.

J7h Pracoval velmi pomalu, ale vše zvládl obtáhnout bez toho, aby oddělil fixku od papíru.

J7d velmi rychle pochopila, co má dělat. Aktivitu splnila ze všech dětí nejlépe.

Obkreslování tečkovaných obrázků¹¹⁹

J4, J5– obrázky obkreslili s chybami, ale tvar zůstal zachován

J6, J7h, J7d – obrázky obkreslili bez větších chyb. Jednalo se o lehčí přetažení

Emoce (pojmenování¹²⁰ a ztvárnění emocí) - činnost

děti splnily bez problémů.

Sociální dovednosti

Zapojuje se dítě při práci v kolektivu?

Všechny děti jsou schopné se zapojit do práce v kolektivu.

Jak se chová k ostatním dětem?

J4 je velice kamarádský a empatický. Pokud je nějaké, třeba i starší, dítě ze zařízení smutné, snaží se ho právě J4 vždy jako první rozveselit. Pokud

¹¹⁹ Srov. Příloha 28. *Obkreslování tečkovaných obrázků – práce s J7d.* s. 71

¹²⁰ Srov. Příloha 25. *Emoce.* s. 70

nějaké dítě má problém s aktivitou, kterou hoch zvládá, rád mu pomůže a ukáže správný postup. Baví se se všemi dětmi, ale má sklon starat se o ostrčené či jinak zdánlivě z kolektivu vyloučené děti. Toho ostatní (převážně starší) děti dost často využívají.

J5 Chlapec si na pobyt v zařízení teprve zvyká. Zatím je tedy plachý a nedůvěřivý. Dovede si hrát i bez ostatních dětí. Rád staví – ostatní děti se k němu pro jeho nápady přidávají. Chlapec společnost ostatních dětí nevyhledává, ale zároveň se jí ani nestraní. (Ostatní děti od sebe neodhání a je vidět, že je rád, když si s ním chtějí hrát.)

J6 je hodně přátelský a baví se se všemi dětmi. Nejvíce však s J7h. Hodně dá na to, co si o něm myslí J7h, kterého bere jako hlavní osobu v dětském kolektivu. Občas tedy zlobí i z popudu J7h.

J7h je velmi komunikativní. Rád na sebe upozorňuje a v kolektivu dětí je brán (hlavně mezi hochy) jako vedoucí dětského kolektivu. Všichni kluci ho poslouchají – v tomto ohledu je sobecký a prospěchářský – ostatním dětem nepomáhá.

J7d je většinou jediná dívka v zařízení, proto si s ní hoši velmi často hrají. J7d ráda učí a poučuje ostatní děti a pomáhá mladším dětem s úkoly.

Reflexe:

Praktické části úkolů dětem nedělaly problém. V případě pojmenování obrázků či porozumění zadání některých úkolů však již byla patrná jistá jazyková bariéra. Obzvláště u jazykolamů, kde děti neporozuměly celému významu slov a tak pro ně bylo velmi obtížné slova zopakovat. Děti i přesto, zvládly tyto jazykolamy s předříkáváním zopakovat. V budoucnu by bylo dobré se zaměřit na procvičení práce s jazykem, jednoduššími jazykolamy a to do té míry, aby děti dokázaly pochopit význam slov, správně a samostatně je zopakovat.

Popsání obrázků a začlenění do skupin pojmů, proběhlo dobře a tato aktivita by nám mohla v budoucnu pomoci naučit děti pochopit slova a přiřadit

k nim jejich správný význam. Zároveň jim tato aktivita pomůže rozšířit slovní zásobu, zlepšit vyjadřování a naučit je logickému uvažování. Z toho důvodu by bylo vhodné v dalších aktivitách se zaměřit na zjednodušenou formu činnosti „co sem nepatří“, kde by děti vybíraly z menšího množství obrázků. Tímto způsobem by si postupně osvojily výše uvedené dovednosti.

Závěr

Bakalářský projekt chtěl na základě konkrétní situace v zařízení Jiloro – Srdíčko ve Šternberku a teoretických podkladů vytvořit prostředí pro cílené a intenzivní naplnění zadání úkolu prozkoumat „*Školní zralost dětí, které navštěvují sociálně aktivizační služby charity.*“ Konkrétně se zaměřil na práci se specifickými nedostatky předškolních dětí ze sociálně znevýhodněných romských rodin.

V první části jsme přiblížili organizaci, její strukturu a činnost na úseku Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Chtěli jsme podat reálný pohled na práci tohoto úseku charitní činnosti a požadavky, jejichž naplnění by zlepšovalo šanci romských dětí docházejících do zařízení na plnou integraci do školního prostředí. Prezentovali jsme zde teoretické zdůvodnění našeho názoru, že zintenzivnění činnosti na tomto úseku charitní práce je reálné a prospěšné.

Druhou část jsme koncipovali jako praktickou dokumentaci aktivit prováděných v rámci projektu, kterou jsme opírali o doporučení z literatury a vývoj situace pěti dětí z cílové skupiny. Tento úsek obsahuje i popis demonstračních lekcí.

Zpracování projektu jsme se snažili podřídit záměru, aby přispěl konkrétním dětem jejich zdravějšímu osobnostnímu rozvoji. Pracovali jsme současně s vizí, že získané poznatky bude možné využít pro práci s dětmi naší cílové skupiny také v příštím roce. Tato část měla ukázat, že děti z romských sociálně znevýhodněných rodin, mají kromě standardních obtíží vyplývajících z nevyvážených rodinných poměrů ještě své specifické vývojové deficity, kterým je třeba věnovat zvláštní pozornost a zintenzivňovat úsilí při snaze zmírnit jejich negativní dopady.

Chtěli jsme na pokusu projektu ukázat, že tato problematika vyžaduje trvale aktivní, inovativní a profesionální přístup a inspirovat příslušné pracovníky k vytváření materiálního i personálního zázemí pro úsilí integrovat

děti z jiných etnik. Reálně lze počítat s tím, že v rámci migrace budou přicházet děti z jiného jazykového a kulturního prostředí a zkušenosti z této práce mohou dílčím způsobem přispět ke zvládnutí jejich začlenění do majoritní společnosti.

Problematika socializace dětí ze sociálně znevýhodněných rodin zejména menšinových skupin je interdisciplinární. Lze ji nahlížet z hlediska psychologického, antropologického, sociálního, demografického, pedagogického a dalších hledisek. Rozsah práce ani naše kompetence nám neumožnily kvalifikovaně všechny potencionální pohledy zohlednit a je zde tedy prostor pro další výzkum, který stále probíhá.

Musíme se zde zmínit o nastalé situaci, která poněkud změnila polohu naší práce. Zpracování tématu nám zabralo bohužel více času, než jsme si na počátku dokázali představit, a proto se už některé aktivity z projektu realizovaly. Z realizace těchto aktivit můžeme implicitně dovodit, že práce na tomto poli přináší pro děti konkrétní zlepšení jejich školní zralosti.

Bibliografie

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a ŠMARDOVÁ, Vlasta. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Brno: Computer Press, 2010. 100 s. ISBN 978-80-251-2569-4.

DOLEŽALOVÁ, Alena. *Metodika činnostního učení v přípravném ročníku a v předčtenářském období 1. ročníku*. 1. vydání. Brno : Tvořivá škola, 2012. 39 s. ISBN 978-80-87433-17-1.

HELUS, Zdeněk, Vladimír ml. HRABAL, Václav KULIČ a Jiří MAREŠ. *Psychologie školní úspěšnosti žáků*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979. 263 s.

KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogická dimenze volného času*. 1. vydání. Brno : Paido, 2011. s. 104. ISBN 978-80-7315-223-9.

Mentoring a využití jeho metod v mateřské škole a v přípravných třídách. 1. vydání. Boskovice: DENEb Int., 2012. 146 s. ISBN 978-80-905407-0-5.

ŠEVČÍKOVÁ, Stanislava. *Sociální práce s Romy prizmatem hodnot Romů*. In Sociální práce/Sociálna práca, Brno: ASVSP, 2003, roč. 4, č. 4, s. 105-118. ISSN 1213-6204. s. 112.

Školní zralost: Diagnostika školní zralosti. 1. vydání. Praha : Raabe, 2012. 132 s. ISBN 978-80-87553-52-7.

Školní zralost: Pozornost, orientace, zraková percepce. 1. vydání. Praha : Raabe, 2012. 91 s. ISBN 978-80-87553-55-8.

Školní zralost: Vstup do školy. 1. vydání. Praha : Raabe, 2012. 116 s. ISBN 978-80-87553-53-4.

Testy pro předškoláky a malé školáky: cvičíme paměť. 1. české vyd. Praha: Svojtka & Co., ©2007. 78 s. ISBN 978-80-7352-438-8.

Testy pro předškoláky a malé školáky: myšlení. 1. české vydání. Praha: Svojtka & Co., 2007. 78 s. ISBN 978-80-7352-613-9.

Testy pro předškoláky a malé školáky: připravujeme ruku pro psaní. 1. české vydání. Praha: Svojtka & Co., ©2007. 80 s. ISBN: 978-80-7352-436-4.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. Dětství a dospívání.* 1. dotisk 2. rozšířeného vydání, Praha : Karolinum, 2014. 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.

ŽÁČKOVÁ, Hana a JUCOVIČOVÁ, Drahomíra. *Děti s odkladem školní docházky a jejich úspěšný start ve škole.* 5. vydání. Praha: D + H, 2007. 48 s. ISBN 978-80-903869-3-8.

On-line zdroje

České jazykolamy. In Jazykolamy [online], [cit. 25. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.jazykolamy.estranky.cz/clanky/ceske/ceske-jazykolamy.html>

Charita Šternberk. In Charita Šternberk [online], [cit. 25. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.sternberk.charita.cz/kontakty/?o=charita-sternberk#directory-detail>

Indiánský lapáč snů. In Český kutil [online], [cit. 25. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.ceskykutil.cz/tvorime/vyrabime-pro-deti/indijsky-lapac-snu>

Jiloro-Srdíčko. In Charita Šternberk [online], [cit. 25. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.sternberk.charita.cz/sluzby/jiloro-srdicko/>

SCHMELZ, Andrea. *Ist Ihr Kind reif für die Schule?* [online]. In Elternwissen.com [cit. 25. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.elternwissen.com/schule-und-eltern/einschulung/art/tipp/ist-ihr-kind-reif-fuer-die-schule.html>

Šternberk. In Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska [online], [cit. 31. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.historickasidla.cz/dr-cs/507-sternberk.html>

Výroční zprávy. In Charita Šternberk [online], [cit. 27. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.sternberk.charita.cz/res/archive/000223.pdf?seek=1457438435>

Základní informace o Šternberku. In Město Šternberk [online], [cit. 31. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.sternberk.eu/zakladni-informace-o-sternberku.html>

Základní školy. In Město Šternberk [online], [cit. 31. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.sternberk.eu/samosprava/organizace-ve-meste/zakladni-skoly.html>

Seznam příloh

- Příloha 1: Hledání rozdílů na obrázku – vlastní práce s J5
- Příloha 2: Vybrání stejného obrázku – vlastní práce s J4
- Příloha 3: Najdi, vykresli a popiš zvířátka - vlastní práce s J7d
- Příloha 4: Labyrint Krtek – vlastní práce s J5
- Příloha 5: Labyrint – Fotbalista – vlastní práce s J6
- Příloha 6: Labyrint - Mravenec – vlastní práce s J4
- Příloha 7: Labyrint - Cesta ke stejným obrázkům - vlastní práce s J5
- Příloha 8: Labyrint – Slepíčka a vajíčka – vlastní práce s J6
- Příloha 9: Labyrint – Motýlek a kytička – vlastní práce s J5
- Příloha 10: Rozlišení stejných a odlišných tvarů
- Příloha 11: Poznání stejných obrázků
- Příloha 12: Vyhledání tvaru na vlnitém popředí – práce s J6
- Příloha 13: Vyhledání tvarů na obrázku – práce s J7d
- Příloha 14: Vyhledání a popis více překrytých tvarů – práce J4
- Příloha 15: Vyhledání a popis dvou stejných překrytých tvarů – práce s J6
- Příloha 16: Barevné kytičky
- Příloha 17: Zvukové pexeso – krabičky s různým obsahem
- Příloha 18: Detekce zvuku se zavázanýma očima – ozvučené míčky
- Příloha 19: Co sem nepatří – práce s J7d
- Příloha 20: Třídění předmětů podle velikosti - matriošky
- Příloha 21: Kyvadlo a kulička
- Příloha 22: Barevné rybky ze hry Na rybáře
- Příloha 23: Výroba lapače snů
- Příloha 24: Kreslení mandaly – práce s J4

Příloha 25: Emoce

Příloha 26: Obkreslování obrázků bez odložení tužky z papíru

- Velký zajíček – práce s J7d

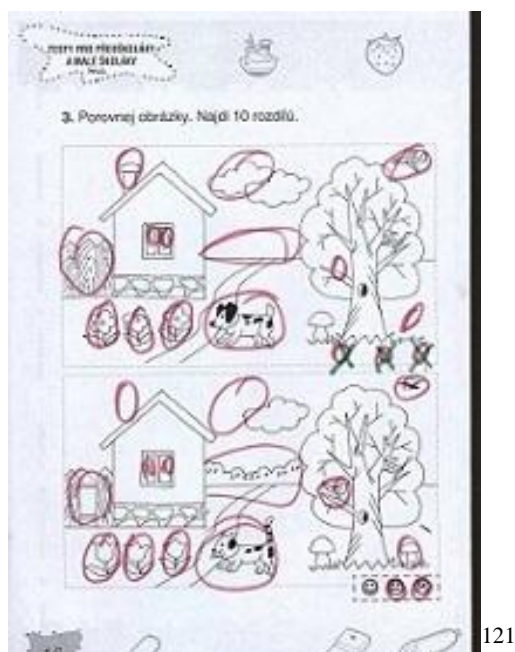
Příloha 27: Obkreslování obrázků bez odložení tužky z papíru - Více

zvířátek – práce s J7h

Příloha 28: Obkreslování tečkovaných obrázků – práce s J7d

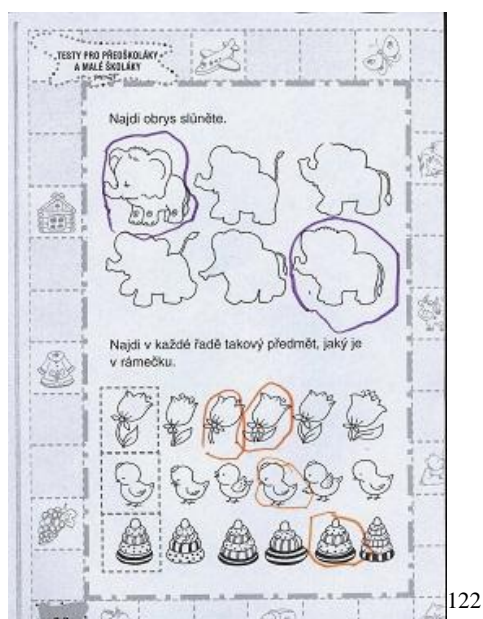
Příloha 1

Hledání rozdílů na obrázku – vlastní práce s J5



Příloha 2

Vybrání stejného obrázku – vlastní práce s J4



¹²¹ Foto Jana Henzlová

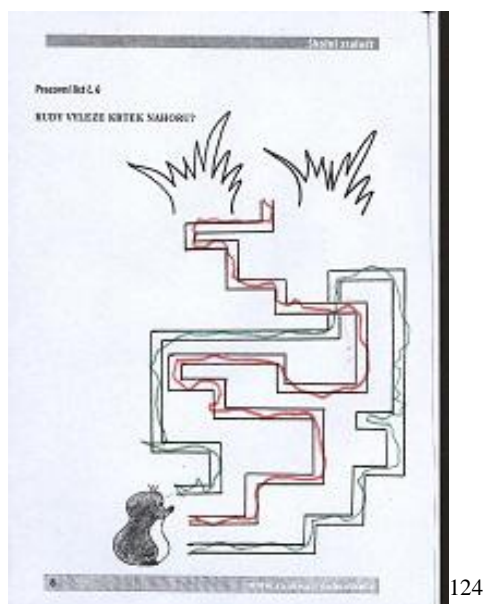
Příloha 3

Najdi, vykresli a popiš zvířátka - vlastní práce s J7d



Příloha 4

Labyrint Krtek – vlastní práce s J5



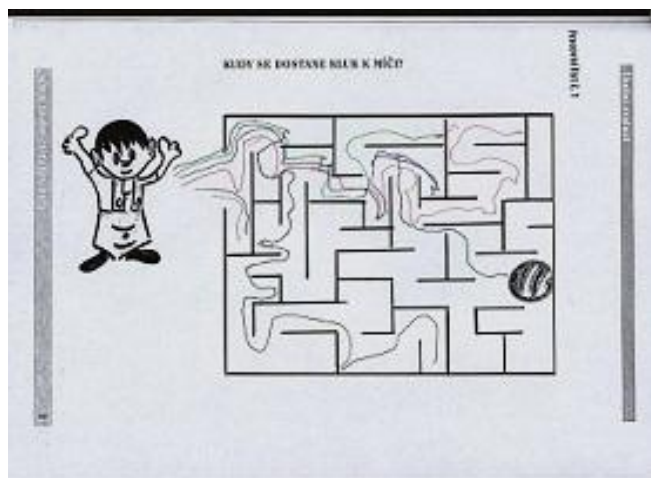
¹²² Foto Jana Henzlová

¹²³ Foto Jana Henzlová

¹²⁴ Foto Jana Henzlová

Příloha 5

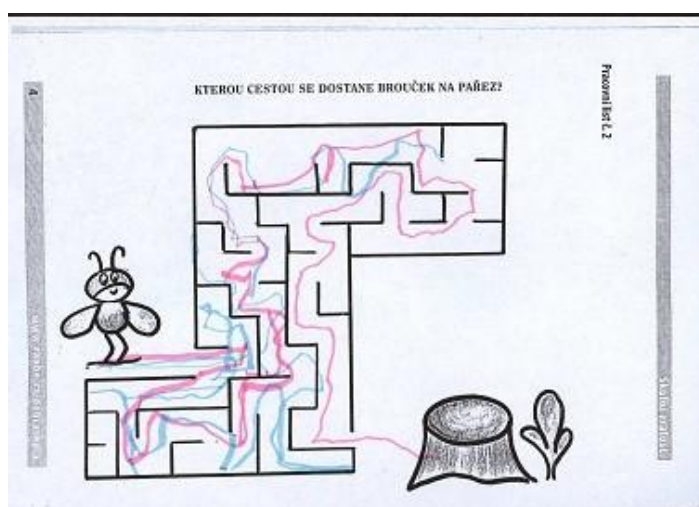
Labyrint – Fotbalista – vlastní práce s J6



125

Příloha 6

Labyrint - Mravenec – vlastní práce s J4



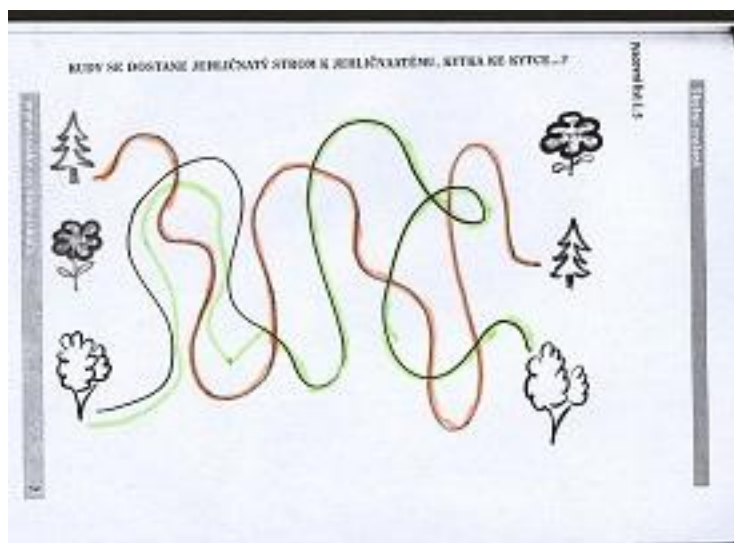
126

¹²⁵ Foto Jana Henzlová

¹²⁶ Foto Jana Henzlová

Příloha 7

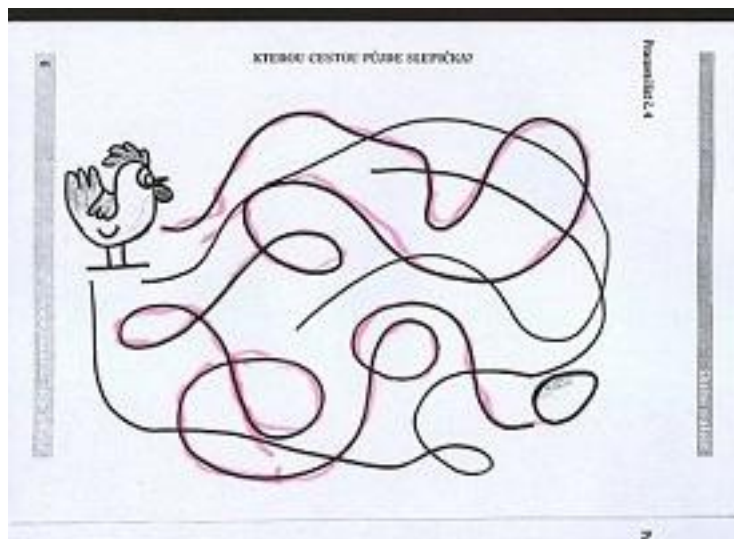
Labyrint - Cesta ke stejným obrázkům - vlastní práce s J5



127

Příloha 8

Labyrint – Slepička a vajíčka – vlastní práce s J6



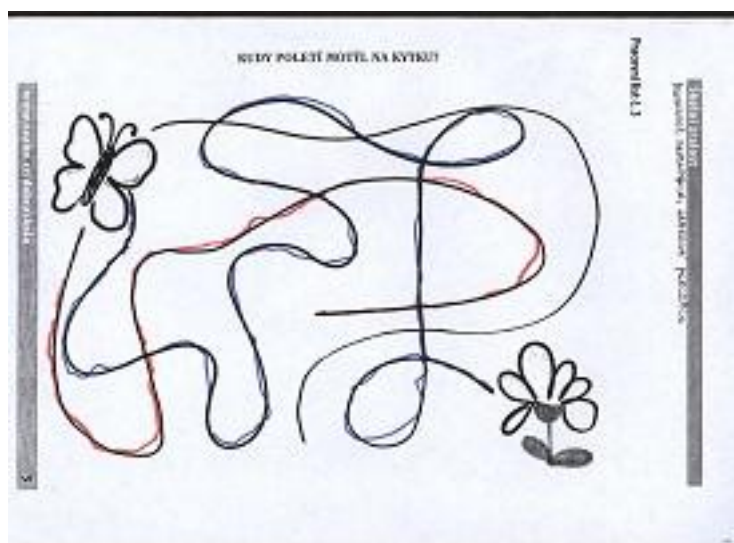
128

¹²⁷ Foto Jana Henzlová

¹²⁸ Foto Jana Henzlová

Příloha 9

Labyrint – Motýlek a kytička – vlastní práce s J5



129

Příloha 10

Rozlišení stejných a odlišných tvarů



130

¹²⁹ Foto Jana Henzlová

¹³⁰ Foto Jana Henzlová

Příloha 11

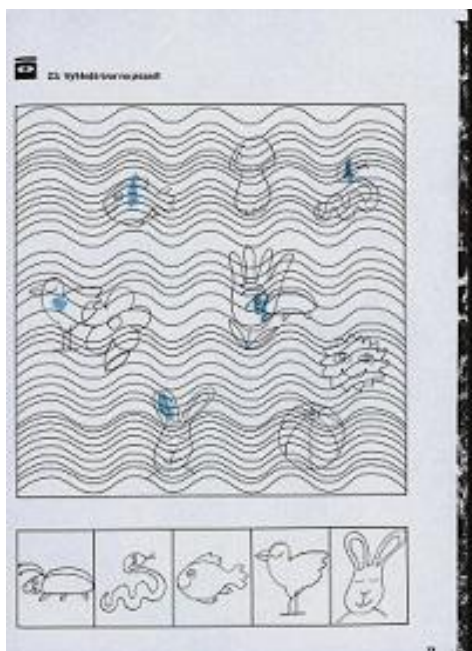
Poznání stejných obrázků



131

Příloha 12

Vyhledání tvaru na vlnitém popředí – práce s J6



132

¹³¹ Foto Jana Henzlová

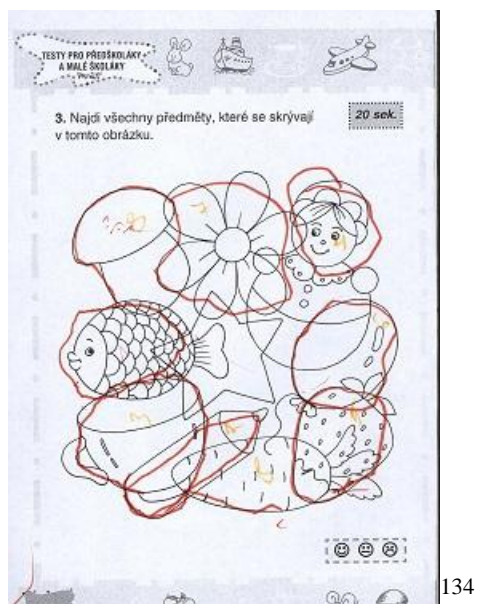
Příloha 13

Vyhledání tvarů na obrázku – práce s J7d



Příloha 14

Vyhledání a popis více překrytých tvarů – práce J4



¹³² Foto Jana Henzlová

¹³³ Foto Jana Henzlová

¹³⁴ Foto Jana Henzlová

Příloha 15

Vyhledání a popis dvou stejných překrytých tvarů – práce s J6



135

Příloha 16

Barevné kytičky



136

¹³⁵ Foto Jana Henzlová

¹³⁶ Foto Jana Henzlová

Příloha 17

Zvukové pexeso – krabičky s různým obsahem



137

Příloha 18

Detekce zvuku se zavázanýma očima – ozvučené míčky



138

Příloha 19

Co sem nepatří – práce s J7d



139

¹³⁷ Foto Jana Henzlová

¹³⁸ Foto Jana Henzlová

¹³⁹ Foto Jana Henzlová

Příloha 20

Třídění předmětů podle velikosti - matriošky



140

Příloha 21

Kyvadlo a kulička



141

Příloha 22

Barevné rybky ze hry Na rybáře



142

Příloha 23

¹⁴⁰ Foto Jana Henzlová

¹⁴¹ Foto Jana Henzlová

¹⁴² Foto Jana Henzlová

Výroba lapače snů

Úvod:

Výrobu lapače snů jsem pojala jako cvičení jemné motoriky. Z toho důvodu nejprve uvádím postup výroby a pak následně popis aktivity, kde budou uvedeny jednotlivé kroky.

Popis aktivity:

Ustříhneme 2x2,5m vlny. oba konce vlny přiložíme k sobě a začneme je namotávat na pastelku. Usnadní se tím manipulace s bavlnou. Vezmeme tenký kruhový náramek a připevníme k němu konce bavlnky sukem – konce bavlnky mohou přecházet o cca 10-15cm – mohou se z nich později vyrobit poutka. Na náramek namotáme vlnu tak, aby jí byl pokryt celý náramek. Vezmeme nit o přibližné délce 1,5m a obmotáváme tak, aby zde bylo zhruba osm omotávek.

Nasadíme dětem bezpečnostní brýle a vezmeme velkou tupou jehlu a navlečeme na ni nit. (Pokud je dítě šikovné, je možné provlékat i rukou.) Každým očkem se pak provleče nit, čímž se vytvoří další očko a takto se pokračuje až do středu lapače. Do středu navlečeme korálek, zasukujeme nit o nejbližší nataženou šňůrku a ustříhneme. Vezmeme si kombinačky, kulaté kleště, 3 pírka a 3 zakončovače kůže. Do zakončovače vložíme špičku pírka tak, aby se lehce dotýkala dírky v plechu. Přidržíme kombinačkami a vrchní plíšky zakončovače přitlačíme k pírku tak, aby se obě krajní strany zakončovače překrývaly.

Vezmeme jehlu, korálky a nit. (Dítě má stále nasazený ochranné brýle.) Navlečeme jehlu a konec nitě připevníme k jedné straně lapače. Navlečeme korálky a ke konci šňůrky připevníme peříčko, které má na konci zakončovač kůže. (V zakončovači na kůži je dírka, která slouží k provlečení buď kroužku, zapínání nebo další libovolné věci.)

Komentář k aktivitě:

Cílem nebylo vyrobit co nejpěknější výrobek, ale zjistit, jak si dítě poradí při méně obvyklých činnostech a zda je schopné uchopit korálek mezi prsty, zda dokáže správně uchopit jehlu, zda dokáže navléct jehlu s širším uchem a zda dokáže obmotat samo kroužek vlnou, kdy v jedné ruce drží kroužek a v druhé ruce tužku, na níž je namotána vlna.

Pomůcky (1 kus):

bezpečnostní brýle, tenký kruhový kroužek (z kovu), malá tupá jehla, velká tupá jehla, nit, bavlnky různých barev, peříčka, dřevěné korálky (dírou musí jít provléci menší tupá jehla), 3 kusy zakončovačů na kůži, tři peříčka, korálek na vnitřek lapače, kleště kulaté, kleště kombinačky, nůžky, pastelka



143

Příloha 24

Kreslení mandaly – práce s J4



144 145

¹⁴³ Foto Jana Henzlová

Příloha 25

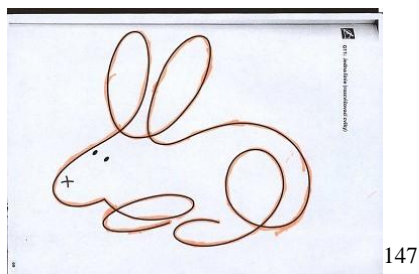
Emoce



Příloha 26

Obkreslování obrázků bez odložení tužky z papíru – Velký zajíček

– práce s J7d



Příloha 27

Obkreslování obrázků bez odložení tužky z papíru Více zvířátek – práce

s J7h



¹⁴⁴ Foto Jana Henzlová

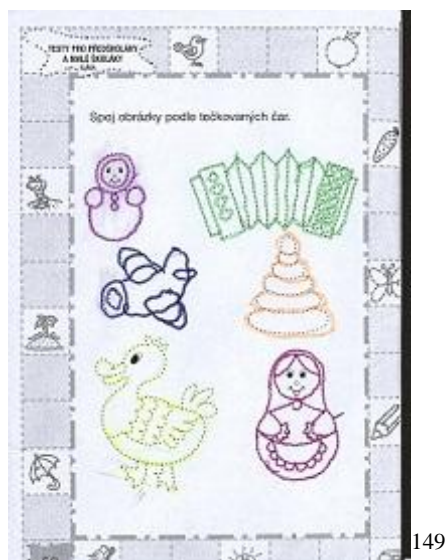
¹⁴⁵ Zprava nahoře: J4, J5, J6, J7d, J7h

¹⁴⁶ Foto Jana Henzlová

¹⁴⁷ Foto Jana Henzlová

Příloha 28

Obkreslování tečkovaných obrázků – práce s J7d



¹⁴⁸ Foto Jana Henzlová

¹⁴⁹ Foto Jana Henzlová